

פתח דבר

בשבח והודיה להשי"ת על חסדו הגדול, שזיכנו בנישואי צאצאינו
החתן הת' מנחם מענדל שיחי' עב"ג הכלה המהוללה מרת חוה תחי',
מודים אנו לכל הבאים מקרוב ומרחוק ליטול חלק בשמחתנו, ולברך את החתן
והכלה שיחיו, ואותנו כולנו, בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות
וברוחניות.

הננו מתכבדים להגיש בזה תשורה, מזכרת - מיוסד על הנהגתו של הוד כ"ק
אדמו"ר הריי"צ נ"ע בעת חתונת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו והרבנית הצדקנית ע"ה,
שתהווה מזכרת נצח מיום שמחת משפחתנו.

התשורה כוללת שלושה שערים:

(א) אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו להורי וזקני החתן והכלה.
(ב) "קיבלו חינוך ביראת שמים וחסידות" - מענה הרבי לזקן החתן ר' אברהם
מרדכי ע"ה יוזביץ' בעניין נשיאת שטריימל וכיסוי ראש על ידי הורי אם החתן
למשפחת רוזנשיין, וההתכתבות עם הרב יאלעס בעניין.

(ג) "ניע זנאיו" ("איני יודע") - סקירה מקיפה על חייו ומאסרו של סב אבי החתן
(הקרוי על שמו) - הרה"ח ר' יעקב זכריה הלוי מאסקאליק (זוראוויצ'ער)
הי"ד, בליווי צילומים מתיק החקירה שלאחרונה הגיע בשלימותו לידי המשפחה.
פרטים אלו חושפים חיים רוויים בחירוף ומסירות נפש, עמידה איתנה ללא
פשרות תוך שמירה על קוצו של יו"ד, למרות השלטון הקומוניסטי העריץ
והאכזר, בשליחות כ"ק אדמו"ר הריי"צ.

תודתנו נתונה לכל העוזרים במלאכת הכתיבה והאיסוף ובפרט לרב יעקב זכריה
שיחי' קטן, בנו הרב מנחם מענדל שיחי', ר' שייע שיחי' דייטש והת' יששכר דב
שיחי' ניימרק.

תפילתנו לבורא עולם, שיהיה זה בנין עדי עד מיוסד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זו היא תורת החסידות. ושנוכה ללכת
משמחה זו, שמחת חתן וכלה, לשמחה העיקרית, "שמחת עולם על ראשם"
בגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו ממש ובעגלא דידן!

מוקיריהם ומכבדיהם

משפחת ברוק

פטרבורג, רוסי'

משפחת ניימרק

אודסה, אוקראינה

(וינה, אוסטרי')

ט"ז מר-חשון ה'תשפ"ה,

שנת המאה ועשר להעברת ממלכת חב"ד מליובאוויטש לרוסטוב

שער ראשון

מכתבי הרבי
להורי וזקני
החתן והכלה

ברוק - ק.מ.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

בי"ה, ז' דחנוכה תשנ"ב
ברוקלין, נ.י.

האברך חיים שאול שי

שלום וברכה

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות,

הנה יהיר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות
יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפטק המשנה (אבות פרק
ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת
הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות.
והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה

ברוק-ב.ב.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

כ"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"א
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה אברהם אבא שי'

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל
כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע
ברכתי, לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה
טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה

א.ש. (א.ש.ק.)

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

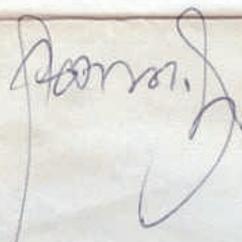
כ"ה, י"ט טבת תשל"ט
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אברהם אבא שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אשר נולד להם בן למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיכניסוהו לתורה ולחופה
ולמעשים טובים, ויגדלו ביהד עם זוג' תי' מתוך
הרחבה.

בברכת מזל טוב

ב"ה, זאת חנוכה, ה'תשל"ג
ברוקלין, נ. י.

הו"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה אברהם אבא שי'

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת המכתב.

ובעמדנו בסיום וחותם ימי חנוכה - יה"ר שיאירו הנרות הללו
ובמילואם ושלמותם במשך כל השנה כולה, ובאופן דמוסיף והולך
ואור בגו"ר גם יחד,
עדי נזכה לקיום היעוד והי' לעת ערב יהי' אור, דלילה כיום
יאיר.

בברכה

זאת חנוכה: להעיר אשר בזאת חנוכה מרבים בקריאת התורה, קוראים סה"כ של
כל ימי חנוכה המדבח, קוראים פ' הדה"נ - והרי הקריאה הוא כאו"א בזמנו
ואכולה מתני' קאי (רש"י מגילה לא, רע"א). - בכחהאריז"ל שבכל יום חנוכה
יכוון למדה אחת די"ג מדה"ר וביום הח' מנוצר עד ונקה. - במאמר הצ"צ ד"ה
ברוך שעשה נסים (ברוקלין, תשי"א) סוס"ד: ח' ע"ד א"ז כו'. עיי"ש. וחותם
ימי חנוכה: את"ל אשר ח' ימי חנוכה הם מציאות אחת לא נפרדים (מהד"ח להגאון
הרגאצובי ע" קיח) - עכ"פ בנוגע לנס השמן שחלוי ברגע דנמצא פך השמן (ועפ"ז
יתורץ ענין הנס ביום ראשון (והב"י וכו' מתרצים גם את"ל דנפרדים הם), יומתק
היתור: נעשה בו נס והדליקו ממנו, תובן הסברא דנר שכבה אסור להשתמש בהנר
ובהשמן לצרכיו כל ח' הימים (ריא"ז בשה"ג לרי"ף שבת הל' חנוכה סוסה"ק) -
הרי שלימות כל הימים היא בזאת חנוכה דוקא. שיאירו הנרות הללו: ביאורם בעבודת
האדם - ובכ"מ, ומהם במאמרי חנוכה דכאו"א מרבותינו נשיאינו. במשך כל
השנה: בארוכה קצת במכתב דימי חנוכה שנה זו. היעוד: זכרי' יד, ז. וראה
יל"ש שם. לקו"ח במדבר ח, א. והי' לעת: והסיום שם והי' הוי' למלך על כל
הארץ גו', ובזח"א ס"פ נח שזהו בהמשך לאז אהפוך אל העמים גו' ולעבדו
שכם אחד. ועיין אוה"ת לצפני' (ג, ט), הדיוק ד"אז" - ע"ד הנ"ל בזאת
חנוכה.

נ.ב.

ז"ע נחקבל מכ' מג' טבת, ובקשר ליום ההולדה - יה"ר שחאה שנת הצלחה

בגו"ר.

מוצאי שבת: ראה טושו"ע או"ח ס"ט שבמוצ"ש מלווין את (היינו שנמצאין עם) השבת.
אדר ראשון: ע"ד הקבלה - ראה ליקוטי לוי יצחק למג"א (צט, א). כבר נדבר: ראה ג"כ
המכתבים לר"ה ודוא"ו בתשרי, תשל"ג. עלי' נאמר. שבת להוי': בהר כה, ד. ובפרש"י
(ס, ב) כשם שנאמר בשבת בראשית. וראה טעמ"צ להאריז"ל פ' בהר ובמקומות המקבילים.
יהי' לארץ: כנס"י (ראה כתבי האריז"ל שם) מקור נש"י (תו"א בחתלתו; ס"פ שמות ועוד).
וראה תורת הבעש"ט עה"פ כי חהיו אחס ארץ חפץ (היום יום, יז אייר). נידונים ונקבעים:
כיוס הראש לכל האברים. וראה לקו"ח ד"ה והי' גו' בשופר גדול. ר"ה. ז"ל: מכתב
כ"ק אדנ"ע (מבוא לקונטרס ומעין ע' יז). יום הסתלקות: ראה אגה"ק סי' כח: מתגלה
ומאיר כו' בעת פסירתו כו' ופועל ישועות בקרב הארץ. וראה סידור סד"ה אתה הצבת
וסד"ה עד הגל. ותחלת חדש: משא"כ א' דר"ח שהוא למ"ד דחדש שלפניו (טושו"ע או"ח
סחכ"ז. שו"ע אדה"ז או"ח סנ"ה סעי' יג). חדש העבור: אדר ראשון: רש"י ותוס' ר"ה
(יט, ב). ירוש' מגילה (פ"א, ה"ה הובא בתוס' שם). שו"ע או"ח סנ"ה ס"י (וצע"ג שלא
הביאו אדה"ז בשולחנו שם. ויתרה מזו שבסעיף יב בשולחנו השמים התיבות ושנת העיבור
בת יג חודש. ואולי רצה להביאם בסי' תכ"ח או תרפ"ה, חרצ"ד. וראה סרפ"ד סו"ס יג
שכ' "כמ"ש ב"ס תכ"ח" (ואכ"מ). וגם מוסיפים: ואפילו בשנת ג' למחזור (וכיו"ב) -
הרי באדר (שאו מעברים) חסר רק כז יום לערך (ראה רמב"ם הל' קדה"ח פ"ו, הי"א וה"ד).
השבת. מנוחה: ראה חכר ש"ס ד"ה ענין השבת (נט, ב) בכי' באה שבת באה מנוחה (רש"י
כגילה ט, א בשם מדרש חכמים) ורזא דשבת כו' (זח"ב קלה, א וסם). וקראת לשבת: ישעי'
(נח, יג) וממשיך אז תתענג גו'. וראה פע"ח שער השבת פכ"א. לקו"א לה"מ ד"ה בשעה
כו' אנכי (כח, ד). אוה"ח להצ"צ בראשית ד"ה ויכולו השמים. וכל פעולות. מתוך עונג:
ראה שו"ע אדה"ז סו"ס סוסכ"א: ואין לך עונג גדול מזה. וה"ז במשך כל המעל"ע. (וצע"ק
שלא הזכירו כלל בר"ס רמ"ב). וראה ד"ה למען דעה, תר"ץ. ובאופן דעונג: ראה גטין
נו, ב. הציווי. מדוחיו: סוסה יד, א. וצדקתך. הארץ: החלים עא, יט-כ. עוה"ז. ממנו:
ראה חניא רפ"ו. בשוכה ונחת: ראה ירוש' תעניה פ"א סוף ה"א: שבת כו' ואומר בשובה
כו'. ובויק"ר רפ"ג: שאין ישראל נגאלין אלא בזכות שבת שנאמר בשובה כו'. וראה המשך
וככה בסופו.

ברוק - ק.מ.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כב' סיון תשל"ג
ברוקלין, נ.י.

מרת יוכבד תי'

ברכה ושלוש!

במענה על הודעתה אודות מצבה,

השי"ת ימלא ימי הריונה כשורה ובנקל ותלד
זחור"ק בעתה ובזמנה כשורה ובקל.

בברכה

במייטע

נ.ב.

מהנכון שיבדקו המעלות בדירתם-באם לא נבדקו
בי"ב חודש האחרונים - שהיינה כולן כשירות כדיון.

ברוק בני ברק

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ז' תמוז תשכ"ט
ברוקלין

מרת יוכבד תי'

ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מיום כ' סיון

"תפנה לרב מורה הוראה בעירה ויורה
בהענינים אודותם כותבת.

מהנכון לבדוק המעלות בדירתה "באם
לא נבדקו בי"ב חודש האחרונים" שהיינה כולן
כשירות כדיון.

במח מחזיקה היא במנהג בנות ישראל
הכשירה להפריש לצדקה בכל ערב ש"ק וערב
יו"ט קודם הדלקת הנרות, כמובן-בלי נדר.

הפ"נ יקרא בעה רצון על ציון כ"ק
מו"ח ארמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה

בשם כ"ק ארמו"ר שליט"א
מזכיר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, די אדר תשמ"ז
ברוקלין, נ. י.

מרת חיה שלי

ברכה ושלום!

מאשר הנני קבלת מכ" ובו בקשת ברכה

פ"נ

ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

Menachem Schneerson
בברכה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N.Y. 11213

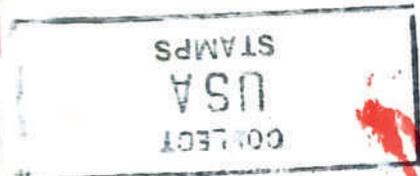
5749

חנה בת אסתר לילה (אוסט)

מצל שניאור

VIA AIR MAIL

ניימרק - כפר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

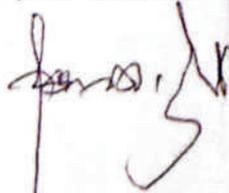
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.
בי"ה, יג' תשרי תשי"ג
ברוקלין, נ. י.

האברך יעקב זכרי' ש"ו

שלום וברכה

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות,

הנה יהייר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות
יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפעק המשנה (אבות פרק
ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת
הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות.
והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה

ראזנשטיין - ירוש"ו
MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

זמ מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, טו' מנ"א ה'תש"מ
ברוקלין, נ. י.

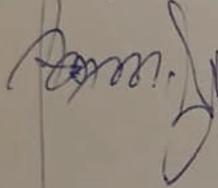
הרה"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' יצחק יעקב שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אשר נולדה להם בח למזל טוב
ונקרא שמה בישראל רחל תי',

הנה יה"ר מהשי"ת שיגדלה ביחד עם זוג' תי'
להורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

- ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר מנהגנו
הוא לאמר גם בלידת בת לתורה ולחופה ולמעשים טובים,
ע"פ מרז"ל (ברכות יז' א) נשים במאי זכייין באקרוי' כו'
באהנוי' כו' ונטריין כפ'.

בברכת מזל טוב

ראזנשטיין - ירוש"ו
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מחזם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כח' תמוז תשנ"ב
ברוקלין, נ. י.

רחל תי'

ברכה ושלום

במענה למכתבה, בו כותבת אשר הגיעה לגיל
שנים עשרה שנה, היא עונת בת מצוה,

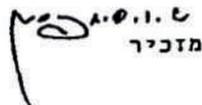
הנה יהי רצון שתקבל עליך עול מלכות שמים
ועול מצות בלבב שלם, והשם יתברך יצליחך בלימודך
ובהנהגה ותגדלי להיות ראוי' לשם בת חב"ד, מתאימה
לרצון נשיאינו הקדושים צוקלה"ה נבג"מ זי"ע,

ותשפיע גם על החבירות תי' שלך בזה, בדבור
ועוד יותר - על ידי היותך דוגמא חיי' של בת ישראל
המחונכת בדרכי החסידות.

וזה יביא לך אושר רוחני וגשמי.

ברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

שער שני

"קיבלו חינוך

ביר"ש

וחסידות"

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N.Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.
ב"ה, ב' אד"ר חשל"ח
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה אברהם מרדכי שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלה מכ' ובו בקשה ברכה
פ"נ מיום ועש"ק יתרו,
ובעה רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה
נ.ב.

במש"כ אודות נכדתו והמדובר שלה - שי',
הרי כאו"א מהם קיבל חינוך ביר"ש וחסידות
ומתנהגים כן בפועל ומבוגרים הם -
ולכן לדעתי אין מקום כלל וכלל שילחוץ
עליהם שיקבלו דעתו דוקא.

"אין מקום כלל וכלל שילחוץ עליהם"

כאשר זקן החתן הרה"ח
ר' יהושע שיחי' יוזביץ'
התקרב לכ"ק אדמו"ר
ולחסידות, הוריו מעט
חששו משינוי אורח החיים
של בנם, מהמקובל
במשפחתם שנמנתה על
חסידי "שומרי אמונים".
בשנת תשל"ח באה בתו -
סבת החתן- בקשרי
השידוכין עם סב החתן
הרה"ח ר' יצחק יעקב שי'
רוזנשיין.
לאביו של ר' שיע ד'
אברהם מרדכי ע"ה יוזביץ'-
היה חשוב מאד שהחתן
יילך עם שטריימל, ונכדתו
הכלה תחבוש מטפחת.
בעקבות כך כתב על-כך
לרבי. בתאריך כ' אד"ר זכה
למענה הבא:

Handwritten notes in Hebrew, including phrases like "זה מדובר" (this is the subject), "הרי כאו"א" (as we know), and "ולכן לדעתי אין מקום כלל וכלל שילחוץ עליהם" (therefore, in my opinion, there is no place at all and at all to discontinue with them).

במש"כ אודות נכדתו (והמדובר שלה) - שי' - הרי כאו"א שניהם מהם קיבלו חינוך ביר"ש וחסידות ומתנהגים כן בפועל ומבוגרים הם - ולכן לדעתי אין מקום כלל וכלל שילחוץ עליהם שיקבלו דעתו דוקא

"ועניתיו מפני כבודו דמר"

לר' אברהם מרדכי ע"ה היה קשר עם הרה"ג הרב אפרים אליעזר הכהן ע"ה יאלעס. לאחר ששלח ר' אברהם מרדכי את המכתב לרבי והמענה התעכב מלהגיע - ביקש מהרב יאלעס שכשיהיה אצל הרבי ישאל אותו על העניין.

בכ"ו אדר תשל"ח, כותב הרב יאלעס במכתב לר' אברהם מרדכי:

"כבוד ידיד נפשי הרה"ג והרה"ח המפורסם כו' וכו'

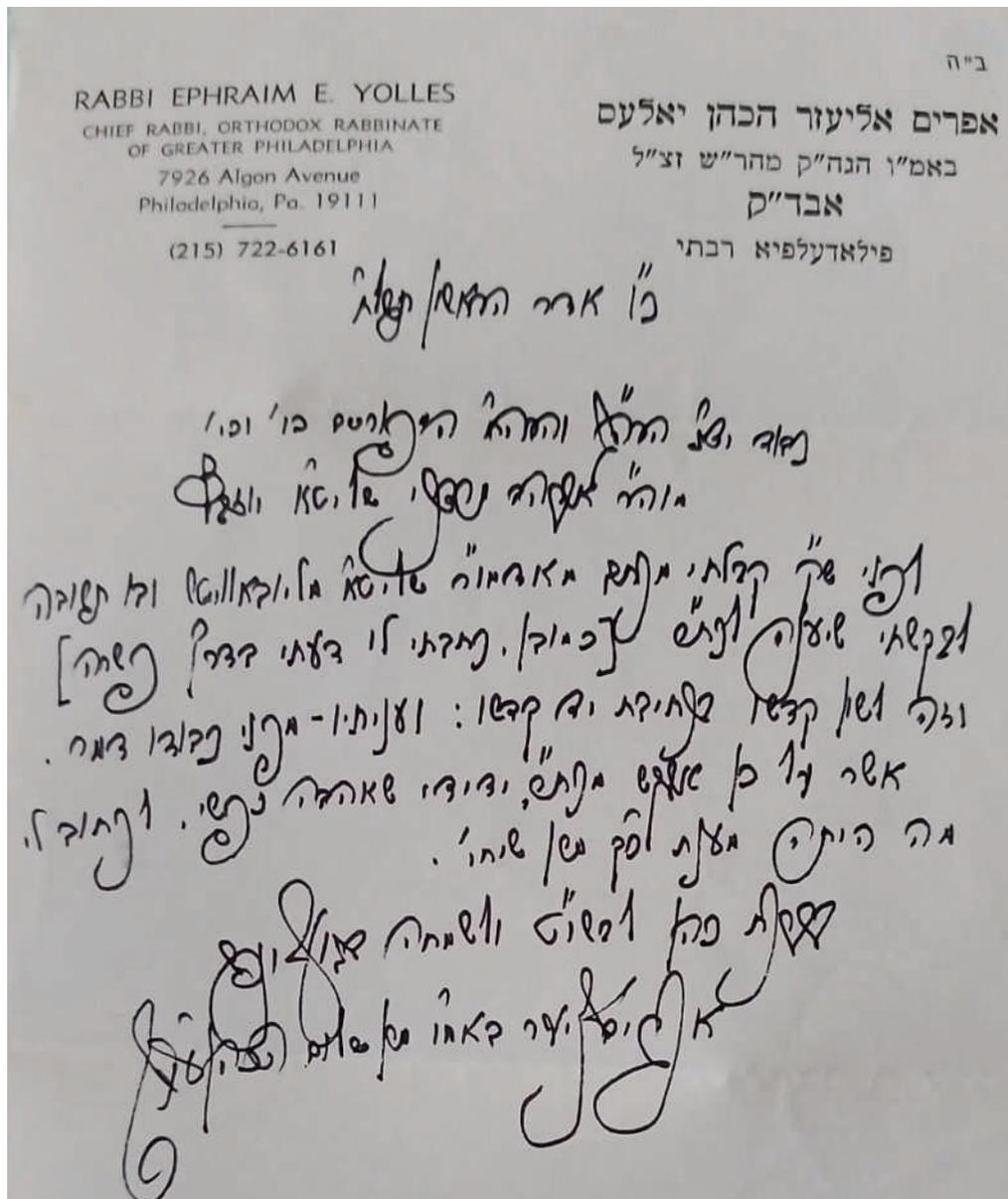
מוה"ר הרב אברהם מרדכי שליט"א יוזביץ

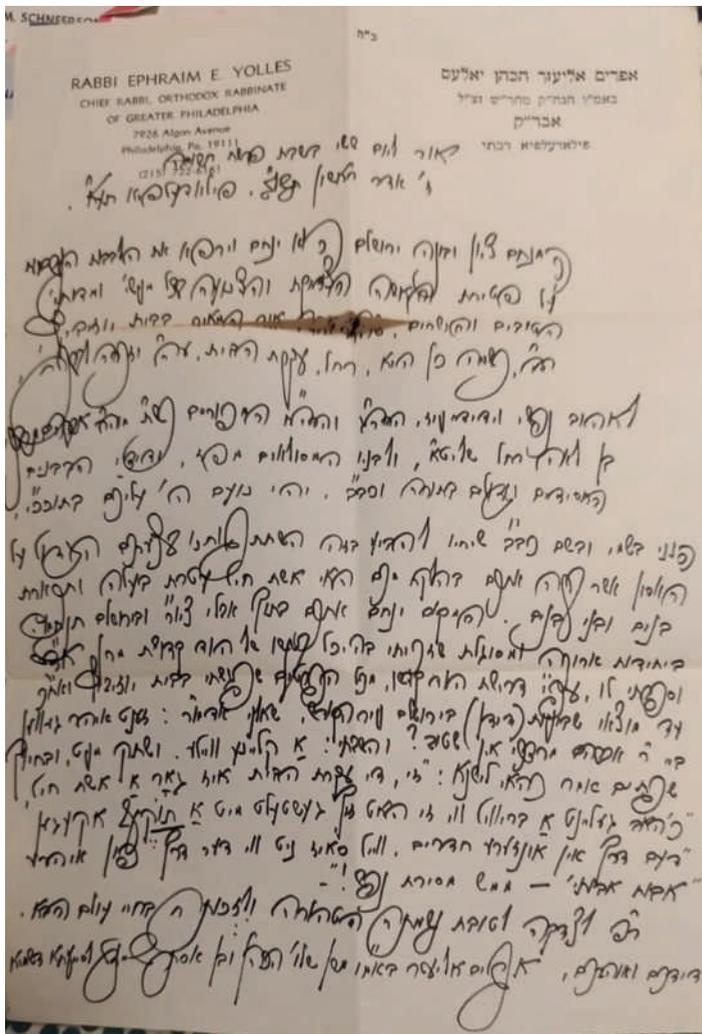
לפני ש"ק קבלתי מכתב מאדמו"ר שליט"א מליובאוויטש ובו תשובה לבקשתי שיענה לכת"ר [כמובן, כתבתי לו דעתי בדרך פשרה] וזה לשון קודשו בכתיבת יד קודשו: ועניתיו - מפני כבודו דמר.

(כלומר, עניתי תשובה לרב יוזביץ מפני שכבודו-הרב יאלעס- כתב לי על כך. המו"ל)

אשר על כן אבקש מכת"ר, ידידי שאהבה נפשי, לכתוב לי מה הייתה מענת כ"ק מרן שיחי'.

בברכת כהן לבשו"ט ולשמחה בגוף ונפש

במכתב ניחומין ששלח הרב יאלעס לר' אברהם מרדכי על פטירת אשתו מרת רחל (שעל שמה קרויה אם החתן תחי'), כתב בין הדברים:

"ביחידות ארוכה ומסוגלת שזכיתי בהיכל קודשו של הוד קדושת מרן אד"ש וספרתי לו עפ"י דרישת הוד קדשו, מכל הפרטים שפגשתי בבית יוזביץ' ... שאלני אדמו"ר: "זאגט איהר געווען ביי ר' אברהם מרדכי אין שטוב? והשבת: א קליינע ווילע. ושתק מעט, ובחיוך שפתים אמר כהאי לישנא: "זי, די עקרת הבית איז גאר א אשת חיל, כ'האב געליינט א בריוול ווי זי האט זיך געשטעלט מיט א תוקף (בעניין הנוגע לחינוך) - ממש מסירות נפש!" (היא, עקרת הבית - היא במיוחד אשת חיל, קראתי מכתב בו היא עומדת בתוקף על ענין שנגע לחינוך הילדים, ממש מסירות נפש!).

ר' אברהם מרדכי יוזביץ'

הרב יאלעס ב"עלותו לרגל" בחול המועד, משוחח עם הרבי ב"זאל הגדול"

שער שלישי

ניע זנאיו (איני יודע)

Не знаю

תולדות חייו, מעצרו וחקירתו של הרה"ח
ר' יעקב זכריה הי"ד הלוי מאסקאליק (זוראוויצ'ער)

РОДНОЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СОЮЗА ССР
УПРАВЛЕНИЕ НКВД СССР ПО МОСКОВСКОЙ ОБЛАСТИ 10
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ОРДЕР № 8326
14/IX - для 1935 г.

Выдан сотруднику Оперативного Отдела У. Г. Б.
равления НКВД СССР по Московской области
на производство
Ареста
Маскалин
Янкел Вульфович

адресу: Ком-ра ЧНКВД.

ВНИМАНИЕ. Все должностные лица и граждане обязаны оказывать
содействие в исполнении ордера, полное содействие для успешного
решения.

Управление НКВД СССР
по Московской области
Начальник Оперативного Отдела УГБ

Павка:

הולדתו וצעירותו:

ר' יעקב זכריה הלוי מסקליק נולד בעיירה שצ'ערדין שבבלרוס בשמח"ת תרמ"ח (מעט יותר מארבעים שנה לאחר היווסד העיירה ע"י אדמו"ר הצ"צ) להוריו ר' זאב-וואלף ומרת יהודית (בת הרה"ח ר' יחיאל קומיסר) מאסקאליק. רוב תושבי העיירה היו חסידי חב"ד, והבן יענקל' התחבר לאווירה המיוחדת שהם השרו. כשהיה בחור צעיר, החליט לעבור ללמוד בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש. אביו, שהשתייך לחסידות קוידנוב - לא ראה בעין יפה את העניין, אמו לעומת זאת, רצתה שילך לליובאוויטש. לבסוף, כשראה אביו את הנהגתו החסידית בעבודת הבורא ובעניינים של "בין אדם למקום" - התרצה.

בשנה הרביעית ליסוד "תומכי תמימים" ניסו כ-40 בחורים, ביניהם ר' יענקל', להתקבל לישיבה. מתוכם רק כ-21 התקבלו לישיבה והוא בתוכם, זאת לאחר שקיבלו את אישור "ועד המבחן הגלוי" שהיה בוחן את ידיעות התלמיד בתורה, ו"ועד המבקר החשאי" שבחן את התנהגות התלמיד בענייני יראת שמים. 8 שנים "יענקל' שצערדינער" היה בתומכי תמימים. בנוסף ללימוד ועבודת ה' האישית שלו, היה ר' יענקל' עוזר לכל בחור הנצרך לעזרה בגשמיות או ברוחניות. "מאמע" הוא היה מכונה ע"י התמימים, על שם טוב ליבו ונכונותו לסייע תמיד. ר'

יהודה חיטריק בזכרונותיו כותב שהיו שכינו אותו "יעקב הרופא". "הרב ר' יעקב, בעת שלמד בישיבה, היה הוא המתעסק והמשמש את החולה - לקרוא את הרופא, לבשל עבור החולה, וכל הנצרך היה הוא המביא והמוציא, ולכן חבריו בישיבה קראו אותו ר' יעקב הרופא".

בפארבריינגען שמח"ת תרפ"א, פנה הרבי הריי"צ לאחד התמימים ואמר: "בערל, דרך החלון ראיתי כיצד לקחת את הפאמוניציע (כלי גדול עם שופכין) ופינית אותה בחוץ. קינאתי בך קינאה עצומה". והוסיף הרבי הריי"צ: "בליובאוויטש היה סוג תלמידים (בחורים) שלא היו מסורים להלימוד, אבל היו מסורים ונתונים לשמש הת' בכל המצטרך להם, ולבסוף הצליחו במעט זמן לא רק בעבודה אלא גם בהשגה ובידיעת נגלה שבתורה והורו הוראות בישראל, ולדוגמא הרב ר' יעקב מאסקאליק מזוראוויץ".

ואכן, אחרי שקיבל פטור מהצבא, הלך ר' יענקל' להיבחן אצל רב העיירה ליובאוויטש - ר' דוד יעקאבסאן ולפליאת חבריו, קיבל הוא ממנו סמיכה "יורה יורה ידין ידין" למרות עיסוקיו הרבים לטובת אחיו התמימים שלקחו ממנו את רוב זמנו.

העיירה שצערדין בשנת התרפ"ט

הרב דוד יעקבסן

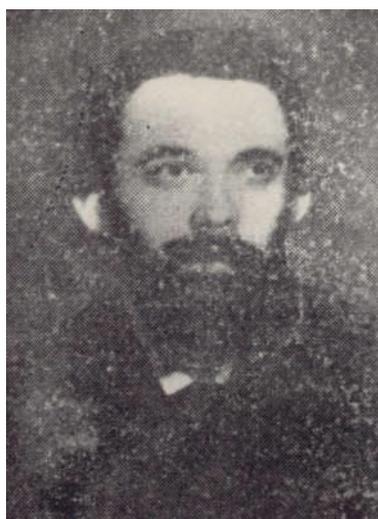
זוראוויץ

בשנת תרס"ח נשא לאישה את מרת מרים-רחל בת ר' טוביה מרגולין, מנגידי העיר ז'לובין אשר ברוסיה הלבנה. הזוג הצעיר התגורר בעיירה ז'לובין, שם נולדו להם שתי בנות: מרת מאטאלע שנולדה בשנת תרס"ה, ומרת בלומה.

Степень родства	Фамилия, имя и отчество	Возраст	Место работы, должность или профессия	Место жительства
дочь.	Моснашак Майя	25.	Фрезерка	г. Москва, Митинский пр. 9
"	" — Батина	23.	3-я. Проводник электр.	Москва, ме.
"	" — Франя	24.	на издательстве	Москва, ме.

מאטל, בליומה, פאניה.
תיאור ילדיו של ר' יענקל בתיק החקירה

עפ"י הוראת הרבי הרש"ב נ"ע, התחיל ללמוד עוד לפני נישואיו, שולחן ערוך יורה דעה ואורח חיים לקראת הסמכתו לרבנות. את המבחנים וה"שימוש" עשה אצל הגה"ח ר' שלמה מנחם מענדל חן הי"ד, רבה של ניעז'ין, שהיה אחד הרבנים הבודדים שאדמו"ר הרש"ב נ"ע שלח אליהם את תלמידי הישיבה הבוגרים כדי לקבל סמיכה והדרכה מעשית ("שימוש"). כשנפטר רבה של זוראביץ' - ר' ליפמאן דב כהן - בשנת תרע"א, שלח הרבי הרש"ב נ"ע את ר' יענקל שימלא את כס הרבנות, ואכן בקיץ של אותה השנה נבחר להיות רבה של זוראוויץ'.

ר' שלמה מנחם מענדל חן

מכרכים אנחנו בברכת מז"ט אז חברנו הרה"ח והיר"א ר' יעקב מאסקאליק יהי ליום עלותו על כסא הרבנות בעיר זוראוויץ'. יעלה מעלה מעלה בברכת התמיכה.

ברכת מז"ט בעיתון "האח" לרגל עלותו על כס רבנות זוראוויץ'

בתקופת כהונתו בזוראוויץ', נולדו לו עוד שלושה ילדים: הבן ר' מנחם מענדל נולד בתחילת שנת תרע"ז. בשלהי אותה שנה נולדה הבת "ריבה", ובב' ניסן תרפ"א נולדה ביתו פריידא-זקנת אבי החתן. בקשר לשמחה, מספרים, שאביה רצה לתת שם ע"ש הרבי הרש"ב נ"ע (כי היה זה במלאות שנה להסתלקותו בב' ניסן תר"פ), אך מכיון שנולדה בת, אמר שיתן שם המורה על שמחה, כרמז להתעוררות מהמצב הקשה שהיה אז אצל החסידים. הוא קרא לה בשם זה, גם על שם בתו של כ"ק אדמו"ר הזקן (או על שם ביתו של אדמו"ר הצ"צ).

בתחילת תקופת השלטון הקומוניסטי

לאחר מלחמת העולם הראשונה ומלחמת האזרחים ברוסיה, השלטון הקומוניסטי-בולשביקי התבסס במדינה והחל לכפות את הממשל המקומי להציק למוסדות הדת ולנושאי כלי הקודש בעיר. כאן נתגלה באישיותו של ר' יענקל צד נוסף. אם לדוגמא ויתר בנקל על משכורתו לטובת רב אחר, כשהיה מדובר בקהילתו - נתגלה כלוחם שיודע לעמוד על זכויותיה. הוא לא קיבל שום תקנה מגבילה כמובנת מאליה, עמד מול המשטרה הפוליטית בעוז ובתוקף, גם כאשר הרדיפות הוחמרו, והלשנות ומשפטי ראווה נגד רבנים, שוחטים, מוהלים וכו' היו לאמצעי דיכוי רגילים - נשא ר' יעקב את רבנותו ברמה ועמד על משמרת היהדות בעקשנות.

הוא תמיד היה נמנע מכל חיכוך מיותר עם השלטונות וכלכל את צעדיו בזהירות. מאידך, עמד בתוקף על כל זכות שהחוק הקנה לקהילה והיה נמנע כל רדיפה שרירותית. עם כל אלה,

"א סוכה'לע"

סיפורים רבים ישנם על מסירות נפשו של ר' יענקל תחת שלטון הקומוניזם וקצרה היריעה מלהכילם, אך 'צד השוה' יש לכולם - דאגתו המיוחדת לכל יהודי בגשמיות ורוחניות, ובפרט בעניין חינוך הילדים והנערים. ר' יהודה חיטריק בזכרונותיו מתאר שהוא הגיע לעיירה מסויימת, שם סיפרו לו הילדים שר' יענקל לימד אותם את השיר הידוע "א סוכה'לע". לר' יענקל הייתה חביבות מיוחדת לשיר זה, וכפי שתיאר זאת פעם ר' יוסף מוצ'קין בספרו על שהותו יחד עם אביו ר' פרץ ושאר בני משפחתו בעיר סימפרופול: "במשך זמן שהותנו בעיר, הגיעו אליה רבים מאנ"ש לבקר את אבא. בהם ר' יצחק מתמיד, ר' יעקב זוראוויצר, ר' חיים יום טוב, ר' שמואל ליב לוין, ועוד. ר' יעקב זוראוויצר היה אצלנו בחג הסוכות. זכרני כיצד הוא שר בהתרגשות: "א סוכה'לע א קליינע, פון ברעטעלאך... הרחמן הוא יקים לנו...".

מאמרותיו

ר' יהודה חיטריק

מוסיף הרב חיטריק: והיה שגור בפיו של ר' יענקל לומר: כשאני הולך ברחוב מאסקווא מביא אני שמחה, שהי' בעל קומה ובעל בשר, לבוש סירטוק וכובע חסידותית, פאות וזקן, ואם פגעו בו אלו שאין מכירים אותו פיהם מלא שחוק, ועל זה השחוק אמר שמביא שמחה ברחובות של מאסקווא.

כשהיו שואלים אותו במה הוא עסוק? - היתה שגורה בפיו התשובה: זוגתי היא הרבנית דהעיר זוראוויץ'. באם היו שואלים אותו: "וואס מאכט איר" (מה שלומכם) - היה עונה: "וואס קען א געמאכטער אליין מאכן?" (מי שעשוי בעצמו - מה הוא יכול לעשות?).

המתח המתגבר של מנהיגות קהל בתקופה של רדיפות לא ניכר בכלל ביחסו לאנשי קהילתו. גם באותם ימים קשים - ר' יעקב ניהל את ענייני התורה והמצוות בדרכי נועם, עודד וחזק את יהודי העיר עד כמה שיכל. עדים מאותם ימים מספרים, שגם ברגעים הקשים ביותר, נהג תמיד במאור פנים ובשמחה תמידית, מידבקת. ה"מאמע" של ליובאוויטש היה בעצם לאביה של קהילה שלמה.

ר' חיים אלעזר גורליק

בתקופה לא פשוטה זו, סבל ר' יענקל בחייו האישיים רבות: בשנת תר"פ נפטרה ביתו ריבה והיא בת שלוש בלבד. בז' אדר תרפ"ג נפטרה גם זוגתו מרת מרים רחל והותירה אותו עם ארבעה יתומים קטנים כשהקטנה ביניהם - פריידא - רק בת שנתיים. כשנתיים החזיק ר' יעקב את ארבעת היתומים, אך לבסוף, כשראה שהתמסרותו לענייני הציבור ובפרט בזמנים קשים כל כך, באים על חשבון ילדיו - מסר הוא אותם בלב כבד לידידו הנאמן ר' חיים אלעזר גורליק שהתגורר ברוגאטשוב הסמוכה. כשר' יענקל כתב על כך לרבי הרי"צ, כתב לו הרבי שאם הם אצל משפחת גורליק - אין לו ממה לדאוג.

"קיים ר' יעקב המבצעים עד שלא ניתנו"

עתה היה יכול להקדיש את רוב זמנו לשליחויות הרבי ולשמירה על המשך החיים היהודיים המתרתיים. זמנו היה תפוס בפעילויות אלה יומם ולילה, כשהוא מחלק את זמנו בין השליחויות ובין הטיפול בקהילה, אך גם במצב זה של לחץ מתמיד (כפי שהתבטא פעם: "הלוואי ויכולתי לדחוס שתי יממות ב24 שעות") - עדיין היה אחיעזר לכל עשוק ורצוף, בין אם מדובר באלמנה מסכנה שר' יעקב ארגן מזון בסיסי לעולליה, ובין אם מדובר בסתם יהודי קשה-יום שר' יעקב סיפק לו גמ"ח או פתרון כספי אחר. במיוחד היה דואג למשפחות שראש המשפחה - או המפרנס העיקרי שלהן - נאסר או נשלח לארץ גזירה, אז ר' יעקב היה יוצא מגדרו כדי להשיג להן תמיכה כספית, לעודד אותן ולחזק את רוחן.

מסופר, שהיו לילות שלא היה ישן בביתו, והיה נותן את מיטתו לאורחים שלא היה להם מקום אחר לישון. כשנשאל היכן הוא יישן בלילה? אמר, שאין זו בעיה, מכיון שיש לו אישור לשהות במוסקבה ויכול הוא ליסוע בטרמוואי (הרכבת החשמלית) חצי לילה לכל צד...

בנוסף לדאגה הגשמית, היה ר' יענקל דואג למצבו הרוחני של כל יהודי באשר הוא, לא לחינם התבטא עליו ר' ניסן נמנוב: "בהחלט ניתן לומר בלב שלם, כשם שאמרו חז"ל על אברהם אבינו 'קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה', כך 'קיים ר' יעקב זוראביצ'ער את המבצעים עד שלא ניתנו מכ"ק אדמו"ר שליט"א".

מצבו הרוחני של כל יהודי היה נוגע לו כאילו מדובר בעניין אישי שלו. בעקבות המצב הקשה באותם ימים בבריה"מ, יהודי אחד לא היה יכול לקיים מצווה מסוימת, אך היה נראה שהוא נהנה מהעניין... כשר' יענקל הרגיש בדבר, אמר לאותו יהודי: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך" - בסדר, אבל מה זה 'השמחה מרוב כל'?"!

בשליחות אדמו"ר הריי"צ

"רכ"ב איז גוט און רבותיים
איז נאך בעסער"
כ"ק אדמו"ר הריי"צ

מיד לאחר הסתלקות הרבי הרש"ב נ"ע, התקשר ר' יעקב בהתקשרות עצמית לכ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, ונרתם לפעילות של הפצת היהדות בהנהגת הרבי והיה מפעיליה הראשיים. בתחילה היה אחד מחברי הקבוצה שהרבי הטיל עליהם שליחויות מחתרטיות לקהילות רוסיה במטרה לשמר בהן את גחלת היהדות על אף הרדיפות. עם הזמן נאסרו רבים מחברי הקבוצה, אחרים נמלטו מרוסיה, ובסופו של דבר נותר בתפקיד רק ר' יעקב, מנהל לבדו את רוב הפעילות. ר' יעקב עמד במאמץ האדיר בכבוד, ועשה את שלו בנכונות ובלי תלונה יומם ולילה, חודש אחר חודש. לא לחינם התבטא כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע: "זוען איך וואלט האבין צוואנציק יענקלאך, וואלט איך איבערקערין רוסלאנד" [=אם היו לי עשרים אנשים כר' יעקב מסקאליק, הייתי הופך את רוסיה]. ר' יענקל היה דואג ללא הרף להקמת ואחזקת 'חדרים' ושיבות, ועשה מאמצים לבחור ולהושיב מלמדים תוך הסתכנות עצמית עצומה.

ר' יענקל

הרבי הריי"צ תמיד היה דורש מר' יענקל שיוסיף עוד ועוד בשליחות הקודש של הפצת היהדות בחשכה הסובייטית. בפורים תרפ"ו, בין השיחות, פנה הרבי הריי"צ לר' יענקל ואמר: "הער יעקב, רכ"ב איז גוט און רבותים איז נאך בעסער" [שמע יעקב, רכ"ב זה טוב, ורבותיים זה טוב יותר], היה זה לאחר שר' יענקל הקים במוסקבה כמה חדרים שבהם למדו לערך רכ"ב תשב"ר. בפארבריינגען י"ט כסלו בשנה שאחרי אמר הרבי הריי"צ: "מאסקווע היא כעת עיר ואם בישראל, והריי"ז הלוי אל יסתפק במה שג' מאות ילדים לומדים שמה וע"ז יאמר די. רק בכל ג' חצירות יהיה ביהכ"נ וחדר, ובמקום ג' מאות תלמידים יהיו ג' אלפים".

בהמשך ההתוועדות פנה הרבי שוב לר' יענקל ואמר: "יענקל, תמסור לבעלי-בתים שאם הם רוצים להמשיך להחזיק

בכספם - שיתנו חומש ומעשר. אל תיקח מהם את ה"שליש", או שאת ה"שליש" תשאיר אצלם, או שלאחר כל ההצטרפויות שלהם שיהיה להם "שליש", זה לא נוגע באם יתנו לך, או שיתנו למי שהם רוצים, לקרובים שלהם - כפי הדין".

עדות נוספת לפועלו הרב ניתן לראות בדברי אחד העדים בחקירה, בזמן מאסרו של הרבי הקודם. במענה לשאלת זהות אוספי הכספים לפעילות אמר הוא: "בכל עיר גדולה בברד"מ, היה אחראי על הכסף והוא היה שולח את הכסף ללענינגרד או למקום אחר לפי הכוונת הרבי שניאורסאהן... במאסקווא - יעקב זוראוויצ'ער. בחרקוב, שמואל בעזפלאוו..."

תרפ"ז

התוועדות אדמו"ר הריי"צ בפורים קטן תרפ"ז הייתה התוועדות מעוררת ספוגה במס"נ. ההתוועדות התקיימה בבית הכנסת "ארכיפובה" שבמוסקבה. הרבי הריי"צ, למרות שידע על נוכחותם של ריבוי מרגלים מטעם המשטרה החשאית - התבטא בביטויים חריפים ביותר על ההכרח לעמוד נגד גזירות הממשלה בענייני יהדות. ר' יענקל נכח גם הוא בהתוועדות זו ובאגרת שנכתבה כעשר שנים לאחר מכן, מתאר הרבי הריי"צ חלק מהדברים שנאמרו: "בעת ההתוועדות, הנה ידידינו, אחד מזקני אנ"ש שהיה באותו מעמד ויודע בצערם של התלמידים ההם אמר אז כי צעירים הללו 'צריכים לנשקן'.

בית הכנסת "ארכיפובה"

ואני, אם כי כבדתים במאד, וע"י הרב ר"י שי' לנדא עזרתי בחיזוק אגודתם בכל מה דאפשר, הנה עם זה לא כחדתי במה שלבי אמר לי, כי צעירים הללו בודאי שצריכים לקרבם כמו שאמר הרה"ח הר"י שיחי', גם לנשקם כמו שאמר ר' פרץ הזקן, אבל עם זה הנני אומר כי צריכים להלקותם - כדאמרי החסידים געבן קארקעס - כי באמת הלא הצעירים הללו היו צריכים ללמוד בישיבה ואז הנהגתם היתה באופן אחר לגמרי, אלא מאחר שהם הלכו לכרמים אחרים, הנה הנהגתם זו ששומרים השבת מקיימים המצוות וגם קובעים עיתים לתורה, משתבחת בכמה שבחים...".

בפורים של אותה שנה התקיימה התוועדות נוספת של הרבי הריי"צ וגם בה נוכח ר' יענקל. בפארבריינגען פורים תשי"א התייחס לכך הרבי: "בפורים תרפ"ז, לאחר ש"ק מו"ח אדמו"ר סיים את ההתוועדות וחזר לחדרו, נשאר עדיין מהמסובים להתוועדות, וביניהם הי' גם החסיד ר' יעקב זוראוויצ'ער, ואז התיישב על הרצפה, וניגן הניגון "קול ביער". ינגנו איפוא גם עתה הניגון 'קול ביער'. התייחסות נוספת להנ"ל היתה בפארבריינגען י' שבט תשי"ג.

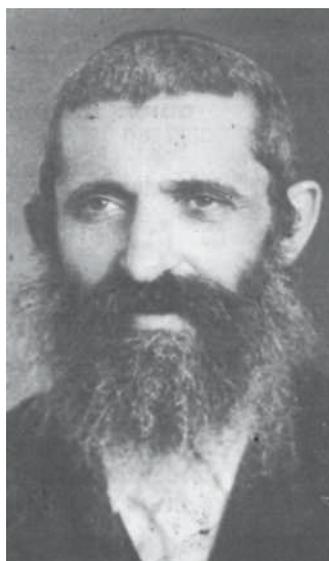
"שלום עליכם"

בשנת תרפ"ז נאסר כ"ק אדמו"ר הריי"צ והוגלה לקוסטרומה. לאחר ששחרר, חזר ללנינגראד, ומאחר שנמנע ממנו להישאר שם - עקר כעבור זמן מה לפרבר המוסקוואי מלחובקה. הרבי, בידעו שסוכני המשטרה החשאית עוקבים אחר כל אדם שבא איתו בקשר - הוציא פקודה חמורה לכל החסידים שלא לבוא אליו. היחידים שהרבי הרשה להם לשהות במחיצתו היו קרובי משפחתו ועוד מתי מספר, אחד מהם היה ר' יענקל, אשר הרבי מינה אותו להיות מזכירו האישי בזמן שהותו במלחובקה. באותו זמן נפתח במדינות שונות בחו"ל, ובעיקר בארה"ב, מסע השתדלות מסיבי להוצאת הרבי מרוסיה. הדיווחים מארה"ב וכן משאר המדינות הנוגעות בדבר שהגיעו במכתבים, לא נשלחו אל הרבי ישירות מחמת הצנזורה.

המכתבים נמענו לכתובות שונות, והנמענים היו מעבירים את המכתבים לר' יענקל שהיה מוסרם לאדמו"ר הריי"צ. הרבי נקט גם כאן אמצעי הסוואה קפדניים, ורבים ממכתביו מאותה תקופה חתומים בשם המזכיר "יעקב" ונכתבו לעתים ברמזים שהיו מובנים רק לאנ"ש.

ר' פאלע כהן, שהיה ידיד קרוב של ר' יעקב מסקליק, העלה בספרו "ליובאוויטש וחייליה", את אשר שמע ממנו:

"סיפר לי הר"ר יעקב מסקליק הי"ד שבהיות אדמו"ר זי"ע במלחובקה בשבת קודש, אחרי תפלת ערבית אמר אדמו"ר זי"ע "שלום עליכם" בניגון מיוחד". בספר מודפסים התווים של אותו "ניגון מיוחד" ואלו התווים של הבבא השניה מ"ניגון ישן" לכ"ק אדמו"ר הזקן.

ר' פאלע כהן

שלום עליכם

"שלום עליכם" בניגון מיוחד
"ניגון ישן" לכ"ק אדמו"ר הזקן

"קינדער, האלט זיך!"

בחודש אלול תרפ"ז נסע הרבי ממלחובקה לאוהל אביו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ברוסטוב. בערב ראש השנה הגיע ללנינגראד, שם נשאר עד שעזב את רוסיה באסרו חג הסוכות. כל אותה עת, המשיך ר' יעקב להיות צמוד לרבי. ר' פאלע נחמן ע"ה כהן תיאר פעם את יום שמחת תורה תרפ"ח, האחרון לפני שהרבי הריי"צ עזב את רוסיה: "באו הרבה אורחים וגם רבים מאנשי העיר, כי כולם ידעו שזהו שמחת תורה האחרון בשביל יושבי רוסיה ליהנות משמחה אמיתית יחד עם כ"ק אדמו"ר זי"ע. בעת שהתאספו כולם בבית הכנסת של אדמו"ר וחיכו עד צאת הוד כ"ק מחדרו להקפות, מצא ר' יעקב לעשות איזה פעולה נשגבה: הוא קיבץ את כל הנערים ואמר להם שיחזיקו אחד בשני ועשה איתם ריקוד מסביב לבימה. והיות שהוד כ"ק עוד לא יצא לא רצו לשיר בקול. אמר להם שלא ישירו, רק יקראו כל הזמן את התיבות "קינדער, האלט זיך, האלט זיך" (ילדים החזיקו עצמכם). וכך רקדו איתם זמן מסוים, והריקוד הזה עשה רושם רב על כל הנמצאים אז, כי מי שיודע וזוכר המצב אז בכלל, ובפרט העתקת כ"ק אדמו"ר זי"ע מהמדינה, מבין היטב הנחיצות שהי' בזמן ההוא בפרט, להתחזקות יתירה ולהחזיק מעמד, וכולם הבינו כוונת ר' יעקב בריקוד זה".

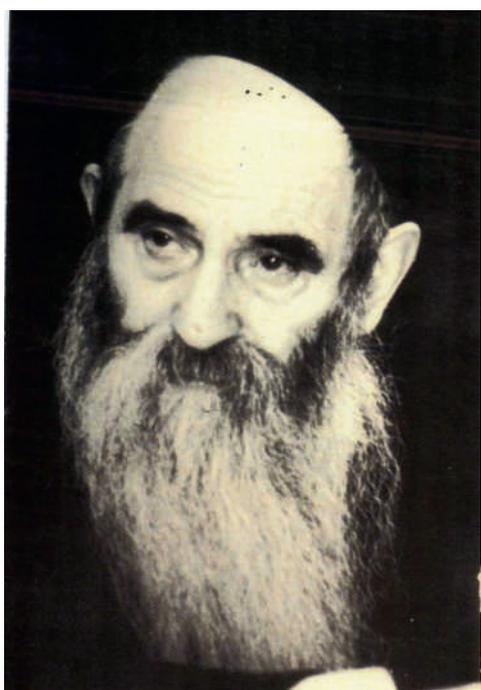
לאחר עזיבת הרבי את רוסיה

גם מבחינת הרבי הריי"צ וגם מבחינת ר' יעקב עצמו, לא היה ספק שלאחר עזיבת הרבי הריי"צ, ר' יעקב ימשיך לנהל את המערכה על שמירת היהדות ברוסיה הסובייטית. וכפי שהדבר מתואר בספר "תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית":

את עבודת חיזוק היהדות ברוסיה המשיך רבנו גם אחר צאתו את המדינה. וזאת על-ידי שליחיו הנועזים, שעל פי הוראותיו היו נוסעים מעיר לעיר לייסד חדרים, ישיבות, מקוואות ושאר מוסדות הדת, שכולם ירדו באותה שעה למחתרת. אחד המיוחד שהתמסר לעבודה זו (אחרי מאסרו של השליח הרב ר' בן ציון שם טוב בשנת תרפ"ז, ואחר בריחתו של הרב ר' שמחה גורודצקי - היה הרב יעקב זכריה מאסקאליק מזורביץ'. אחר צאת רבנו מרוסיה ניהל הוא את עיקרה של עבודה זו".

לאחר שיצא רבנו את רוסיה והתיישב בריגא בתחילת שנת תרפ"ח, שלח רבנו שלוחי חרש הנוסעים מעיר לעיר לתור את הארץ ולראות את מצבה הרוחני, היש בה 'חדר' בית כנסת ומקוואות אם אין, לברר את אפשרות ביסוס מוסדות הדת האלו. הנוסע העיקרי היה השליח ר' יעקב זכריה מאסקאליק (בהתכתבות המחתרתית נקרא ריז"ה- ר"ת של ר' יעקב זכריה הלוי) והוא היה מרבה לדווח על כך באיגרותיו אל רבנו.

ר' אברהם מאיור

ר' אברהם מאיור (דרייזין)

ר' יענקל היה בקשר הדוק עם הרה"ח ר' אברהם דרייזין (מאיור). בנוסף לעבודה המשותפת שלהם בהקמת חדרים וישיבות כדלהלן, היתה להם גם שותפות מסוימת בעסקים. לר' אברהם היה בית מלאכה במוסקבה, אך עיקר רווחיו היו מהשוק השחור (אחרת אי אפשר היה להתקיים...) בהזדמנות מסוימת ר' יענקל עשה עסק יחד עם ר' אברהם והם הרוויחו הון רב. מכיון שהעסק לא היה חוקי בבריה"מ - הם הפסיקו להתעסק בכך, אך כל אחד מהם נשאר עם סכום מכובד. "חילקתי את הרווחים מחצה על מחצה" - סיפר ר' אברהם - "הסכום שר' יענקל קיבל צריך היה להספיק לו למחיה למספר חודשים, והנה בסוף השבוע בא אלי ר' יענקל ושואלני בתמימות: "אברהם, אולי תוכל להלוות לי שלישייה (שלושה רובלים) לצורכי שבת"? תמה אני עליו ושואלו: "הלוא

קיבלת ממני בתחילת השבוע כמה אלפים?!" והוא עונה לתומו: "שלושה מלמדים כבר לא קיבלו משכורתם זה שלושה חודשים וקיים חשש שהחדרים ייסגרו. בעיירה נוספת נתקעה בניית המקווה מחוסר מימון. פרעתי למלמדים את החוב וכן שלחתי לעיירה ההיא סכום כסף שיספיק לסיום העבודה, וממילא לא נשארה לי מכל הכסף פרוטה אחת".

בסיומה של שנת תרפ"ט, לקח ר' יענקל חזרה את ילדיו ועבר להתגורר במוסקבה, שם המשיך לעסוק בחיזוק עבודת היהדות עד למאסרו.

נובגורד וזילענסק

על אופן פעולתו של ר' יעקב בעיירות שבמחוז וואהלין בשנת תרפ"ח (אחרי עזיבת הרבי הריי"צ את רוסיה) ישנו תיאור מיוחד של הרב יהושע זעליג ע"ה דיסקין ששימש כרבה של "פרדס חנה", בין היתר מספר הוא סיפור מיוחד שארע בסניף ישיבת תומכי תמימים בנובגורד וזילנסק (זוועהיל) אותו ניהל סב סבי הכלה - הרה"ח ר' חיים שאול ברוק:

"בשנת תרפ"ח נודמן לי לבקר בעיירה הריצוב בוואהלין. הגעתי בערב לתחנת הרכבת שפטובקה ומשם נסעתי בעגלה להריצוב. לנתי במלון ולמחרת הלכתי לבית כנסת להתפלל. מצאתי ארבעה בתי כנסת אך בכלם גמרו להתפלל בהשכמה. רק בבית כנסת אחר עוד הי' מנין בשעה שתים-עשרה. באתי לשם ומצאתי כמנין יהודים עושים הכנות לתפלה. כאיש ליטאי היה זה מוזר בשבילי, בשתים עשרה עמדו להתפלל. אני שומע עוד לפני התפלה מספרים:

"ליטבק בא העירה, מגיד טוב, מתוק מדבש". אני שואל: "מי הוא המגיד?" ומקבל תשובה: "איזה ליטבק לבוש קרעים ולא מתעניין בכסף הנאסף מהמתפללים". אחרי התפלה נכנסתי לרב המקום לביקור ומצאתי שם יהודי בעל הדרת פנים וארשת פנים אצילית ועדינה, איש שמח ואוהב לשוחח, רק לבוש איצטלא מרופטת. היה זה המגיד שבבית הכנסת הרבו לדבר בהתפעלות על דרשותיו. הוא שאל לשמי וכששמע אותו, שאל איזה יחס יש לי אל אבי זצ"ל שהיה עוד בחיים. כששמע שזה אבי, אמר: "אני למדתי בעיר בוברויסק ושמעתי אז את אביך. רשמתי לי דרשה שלו ובדרוש זה קבלתי את הרבנות בעיר זוראוויץ. אולי שמעת את שמי? אני יענקל זוראוויצער. אין לי פרנסה והריני נודד עם מגידות". כשעזבתי את בית הרב הלך ללוותנו.

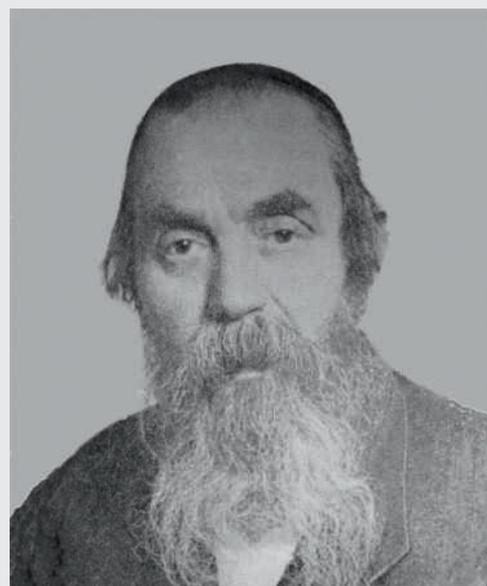
הרב יהושע זעליג דיסקין

נכנסנו לבית הכנסת הריק. שם גילה לי, כי הוא שליח הרבי מליובאוויטש, אשר שוחרר ונסע חוצה לארץ. הראה לי גם תמונת הרבי. סיפר לי, כי הוא נודד ומסדר בכל מקום שיעורים של עין יעקב ומשנה בין מנחה למעריב. בוואהלין לא רגילים להפסקה בין מנחה למעריב והוא מתקשה כאן בזה. אגב הוא מוצא בכל מקום יחידים שאפשר לתת בהם אימון ומגייס אותם למחלתם להצלתם של תינוקות בית רבן. מעיירה זו הוציא ילד אחד ושלחו לקרמנצ'וג שבה יש חדר סמוי. הוא גם דורש דרשות ברבים להלהיב לבם של ישראל לאביהם שבשמים. איננו מעוניין בנדבות, המשמשות לו הסוואה כלפי השלטון הסובייטי. שהיתי בעיירה זו כשבוע ובחזירתי אני מתעכב בתחנת הרכבת שפטובקה. בציפייתי לרכבת רציתי להכנס לאיזה בית. מצאתי לפני צריף בית שחיטת העופות. נכנסתי לשם והנה שוב פעם ר' יעקב נמצא פה,

לבוש כבר בגד נקי ובלתי טלוא. הוא מספר לי, כי זו העיר הארבעים ושתיים שביקר, בפקודת הרבי. ערכנו טיול בעיר והוא נכנס בשיחה עם הנשים הנפגשות בדרך, שואל לקניות שערכו ואגב אם יש להם ילדים קטנים והיכן הם לומדים. בשפטובקה מצא בנוכחתי שני ילדים שנתן להם להוצאות הדרך ושלח אותם לעיר נעוויל בפלך וויטבסק, למחתרת החינוך הליבאוויצ'ית. הוא עומד לבקר עוד בשפטובקה באוהל של הרב הצדיק רבי פנחס מקוריץ ז"ל. לפני זה הלך למקוה. רצייתי להצטרף ומנעני, כי הבולשת היא ממול. הוא, ר' יעקב כבר נחקר על ידם ואני כאיש חדש לא כדאי לי. פגשתי שם את ר' יעקב ומצאתי קהל עצום, כי שפטובקה היא צומת דרכים. זה סמוך לגבול הפולני. וראיתי שם חילוף קרונות ... ר' יעקב אמר לי, כי גם הוא נוסע לנובגרד ווילינסק לבקר את הרב ברוק ואת הישיבה. הם נסעו ברכבת אחת ואני נסעתי בכיוון אחר לקיוב. הלכתי בקיוב ללון אצל הרב גורודצקי. מצאתי שם את רבי יעקב הזורביצי. אמר לנו, כי כאשר הגיע לנובגרד ווילינסק הלך אל בית הכנסת שבו הרב ברוק מלמד את התלמידים. בא לשם נפגש עם הרב ברוק ופתאום חרדה: באה הבולשת, הרב ברוק התחבא בארון הספרים, הבלשים שואלים את הילדים: מי מלמד אתכם? ענו: אין לנו מורה, אנחנו לומדים לבד. נפל החשד על רבי יעקב ונאסר. הובא למשטרה והראה את כרטיס הנסיעה שלו כי רק בו ביום הגיע ושחרר, מיהר לבוא לקיוב. סיפר להרב גורודצקי כי הצליח בנסיעתו בערי ווהלין להסדיר עשרות שיעורי תורה והציל כחמשה עשר ילדים שהביאם לנעוויל, לוויטבסק ולקרמנצ'וג. שאלתיו למשפחתו וסיפר לי כי אשתו נפטרה והוא מחזיק את הילדים בעיר רוגצ'וב אצל חסיד אחד, רבי אליעזר גורליק. אחרי שש שנים פגשתי במוסקבה. הוא גר שם עם משפחתו והשיג משרה כשומר לילה. מזמן לזמן היה יוצא לנסיעה לחפש ילדים להכניסם ללימוד."

שנים רבות מאוחר יותר, תיאר ר' שאול את אישיותו של ר' יעקב זוראוויצ'ער והעיר בבדיחות הדעת, כי העסקנים בעירו לא שבעו רצון ממנו וסברו לפטר אותו מכהונת הרבנות בגין עיסוקיו האחרים. ברם, לא עלה בידם להעבירו ממשרתו, שכן מעודו לא מצאו אותו בביתו בגין נסיעותיו התכופות למען הקמת מוסדות תורה והפצת היהדות ברחבי המדינה.

אזכורים נוספים של ר' יעקב ניכרים גם במכתביו של ר' שאול שכתב לימים (עם בואו לארץ ישראל בשנת תרצ"ז) לידידו ר' ישראל דזייקאבסאן: "... ועתה זה כשני שנים שדנו את הר' יעקב זאראוויצ'ער וחבריו כמו עשרה מאנ"ש לשילוחין לסיביר והרחמנות עליהם גדול מאד כי קשה מאד להושיע להם, אך מה לעשות להם"; ובמכתב נוסף: "מה שכתבת אודות ר' יעקב מאשקאליק א"י כוונתך, אבל ר' יעקב מזוראוויץ, פליאתי עליך האומנם לא ידעת שהוא נשלח לסיביר ועודנו שם השי"ת ירחם עליו בתוך שאר אחינו הנתונים בצרה בסיביר ועוד מקומות ואם כוונתך על אתר לא ידעתי מי הוא."

הרב חיים שאול ברוק

מלחובקה

בשנות הצ' המוקדמות, כמה שנים לאחר שהרבי הריי"צ שהה בעיירה מלחובקה - הוקמה בה קהילה חסידית לתפארה. בשנת תרצ"ב, יהודי ששם משפחתו היה אסתרמן, הקים בעיירה בית כנסת חבד"י, זאת לאחר שקיבל סירוב לכך מהשלטונות. הוא הוצא להורג בשל כך, אך בית הכנסת לא נסגר ושימש את הקהילה החבדי"ת. בעיירה התגוררו באותה תקופה כמה מגדולי אנ"ש כמו הרב שמואל לויטין, הרב ניסן נעמאנוב, ר' שלמה חיים ז"ל קסלמן. ר' אברהם ז"ל דרייזין (מאיור) הר' פנחס ז"ל שרייבר (מרקשיק) הר' שמואל לייב ז"ל לוי (פאריטשר. היה מה"חוזרים" של אדמו"ר הרש"ב נ"ע), הרב משה לייב גינזבורג (חתנו של אדמו"ר המהר"ש) ועוד. מזמן לזמן היו מבקרים שם ג"כ חסידים שונים, כמו הר' אלחנן ז"ל מרוזוב, ועוד כמה גדולים שהיו מתגוררים במקומות אחרים והיו באים למוסקבה להשתדל להשיג רשיונות יציאה מהמדינה. באותה תקופה היה בעיירה סניף של ישיבת תומכי תמימים. בשנת תרצ"ד, לאחר המאסרים בגרוזי' ובקייב באו לשם כמה בחורים ללמוד ולהסתופף בין החסידים. הבחורים בסניף זה היו צריכים להתמודד עם קושי מיוחד הכרוך באיסור לגור באיזור מוסקבה בלי רשיון מיוחד שאותו ניתן היה לקבל רק אחר שהראה האדם שיש לו עבודה קבועה.

את הישיבה מתאר הרב שלמה ע"ה מטוסוב בזכרונותיו: "אכילה היינו צריכים לקנות לעצמנו. ללינה איזה אחדים באיזה אופן הסתדרו, אבל אני רוב הזמן הייתי ישן בביהכ"נ. ולפי"ע אותו הזמן היינו שמחים בחלקנו. אבל מצב הרוחני - הי' לכאורה באופן הכי טוב. שני משפיעים כאלו, הרנ"ן והרש"ח ז"ל שלמדו אתנו דא"ח (המשכי כ"ק אדמו"ר הרש"ב ז"ל) בקביעות. והתועדויות חסידיות שהיו משתתפים בזה כל גדולי החסידים ואנ"ש - מי יתננו כירחי קדם). מזמן לזמן היינו חוזרים בע"פ מאמרים - גם ארוכים - בשבתות, בהשתתפות גדולי החסידים הנ"ל. קצת קשר הי' ג"כ עם כ"ק אדמו"ר נ"ע, שהי' אז בווארשא, שהיו גם מתקבלים מזמן לזמן מאמרי חסידות (באיזו דרך - לא דרך), וגם מכתבים פרטיים כפי האפשרות. (גם אני הקטן זכיתי לזה ת"ל). ות"ל בשבילנו הי' זה במדה מסוימת זמן פריחה וצמיחה, והתייצבות על בסיס חסידי. וחבל שלא ארך זה רק כשנתיים..."

בעיירה חיו יהודים רבים והקמו בה כו"כ חדרים חשאיים וישיבות בוקר. על אירגון החדרים פיקדו ר' אברהם דרייזין (מאיור) ור' יענקל זוראוויצ'ער, כשר' יענקל היה האחראי על אסיפת הילדים וגיוס המלמדים ור' אברהם היה אחראי בעיקר על הצד הכספי.

"וחבל שלא ארך זה רק כשנתיים"
הרב שלמה מטוסוב

בתחילת קיץ תרצ"ה, הופיע בעיירה תלמיד לשעבר בתומכי תמימים בליובאוויטש בשם 'דוד איטשע'. הוא התיידד עם תושבי העיירה שנתנו בו אימון, בלי לדעת שמדובר ב'מוסר' המרגל לטובת הנ.ק.ו.ד; בסוף הקיץ הרגישו כו"כ מאנ"ש שהם נמצאים תחת מעקב של המשטרה החשאית... מטעם הנהלת הישיבה הודיעו לבחורים שעליהם לעזוב את מלחובקה בהקדם. סוכני הנ.ק.ו.ד. ניסו לתפוס את כל אנשים השייכים לארגון החדרים והישיבות-בוקר, ובפרט ניסו הם לתפוס את האחראים על הארגון - ר' אברהם מאיור ור' יענקל זוראוויצ'ער. שניהם נתפסו כמה פעמים, אך בכל פעם הצליחו להתחמק. אחד הדרכים שאיתם היה ר' יענקל מצליח להתחמק בכל פעם שנעצר היה הזדהות בשם אחר (זוראוויצ'ער\מאסקאליק).

המאסר

בתחילת חודש אלול תרצ"ה ביצעה המשטרה החשאית גל פשיטות נרחב בכל איזור מוסקבה. ביי"ב אלול תרצ"ה הצליחו סוכני המשטרה החשאית לעצור את ר' יענקל. הוא היה נוהג ללון בבית זקן אחד במוסקבה ולא בביתו, מפני חשש הנ.ק.ו.ד. ובכל בוקר לפני התפילה, היה הוא הולך לביתו שברחוב "מוקרינסקי פיעריעאולאק" לקחת משם את התפילין. סוכני הנ.ק.ו.ד. המתינו לו מחוץ לביתו עם תמונה שלו יחד עם שני ילדים מאנ"ש שמהם ביקשו שיאמרו להם כשיעבור כאן "יענקל זוראוויצ'ער", כשהילדים ראו את ר' יענקל, אמרו הם לסוכנים בתמימות שזה הוא. הם עצרו את ר' יענקל והעבירוהו לבניין הנ.ק.ו.ד. -לוביאנקה- שם הועבר ל'טיפולה' של "המחלקה השביעית" שתפקידה הרשמי היה "מאבק בפעילות טרור בשטח ברית המועצות".

יחד איתו נעצרו עוד כשישה חסידים: ר' אבא לוי (ראמענער); ר' מאיר אבצן; ר' אלעזר גורליק; בנו, ר' מענדל גורליק; ר' יצחק גולדין ור' שלמה מטוסוב.

מוקרינסקי פיעריעאולאק 20
בניין מגוריו של ר' יענקל ממנו נעצר
(צילום מהחצר משנת התרצ"ג והת"ש)

מיד לאחר המאסר דיווחו החסידים על כך לרבי הריי"צ. באחד המכתבים נכתב: "...נא להודיע לאבינו [הכוונה היא לרבי הריי"צ] ולאנ"ש כי התחילו להתעסק מהעניין של פרשת וישב, פרשה שישי פסוק כ' [בו כתוב 'ויתנהו אל בית הסוהר'] ובתוך אחינו גם 'אבי היתומים' ר' יעקב בן יהודית מזוראוויץ' וד"ל". באיגרת נוספת שנכתבה בחלקה ב"כתב מזודה" נכתב: "בכלל פא קאשו [עת צרד] היא לבטכסז [לאחינו] היו כנכן [ימים] אלו. סאצעז ישגו מהאנכי [נתפסו הרבה מהתמימים] וגם כפרגז מחוזש בזכק [יעקוב מזוראוויץ] בתוכם. וושגו סנמיז פווכון ותזנשכ' על צאט גבטן [והרבה נמלטו ושומרים על פתח ביתם], אשר בטח כהזפ מלן [ידוע לכם]. נא להגיש פ"נ".

במענה למכתבו של הרה"ח ר' זלמן אלפרט (קורניצער) בעניין, ענה הרבי הריי"צ במכתב מוצפן שבו ענייני המאסר והשחרור מוחלפים בחולי ורפואה: "עד אשר ירחם השם יתברך ויבריאו בעזרת השם בקרוב כל החולים שיחיו, צריכים להיות בזהירות, והשי"ת ישלח רפואה שלמה להחולים שי' וישמור כל הבריאים ויזמין להם את פרנסתם בריוח ובמנוחה ויהיו הם ובני ביתם שי' כולם בריאים ושלמים בגשמיות וברוחניות".

בעיתון 'מארגען זשורנאל' שיצא לאור בניו-יורק, התפרסמה ידיעה על גל המעצרים: "הטרור של המעצרים הלך כל כך רחוק, עד שיהודים דתיים מעצמם גילחו את זקנם בכדי להתחבא מאימת הנק.ו.ד. כמו כן רבים וגם בעלי בתים רבים ברחו בכדי להציל את עצמם והם כעת 'נע ונד'. בין העצורים הרבנים החסידים: הרבי יעקב מאסקאליק, הרב יצחק גולדין, הרב אלעזר גורליק, ובנו הבחור מענדל, הבחור מאיר אבצן, הרב אבא לויין והרב זלמן בוטמאן, האחרון נאסר לפני כמה חודשים. בין הנמלטים: הרב שמואל לויטין, הרב ניסן נמנוב, הרב אברהם דרייזין, הרב בן-ציון שם-טוב ורבים אחרים".

החקירות

תיק החקירה של ר' יענקל שנים רבות היה ספון ב"ארכיון המדינה של הפדרציה הרוסית" וחלקים ממנו התפרסמו במהלך השנים. בחודשים האחרונים נתקבל התיק בשלימותו, וכעת מפרסמים אנו לראשונה את תרגום החקירות, בהם רואים את עמידתו העיקשת של ר' יענקל ואי נכונותו לחשוף מידע על פרטי הפעילות החשאית להקמת חדרים וישיבות.

לחקירת ה"מאמע של התמימים" לא היה תאריך "מתאים יותר", מאשר יום שישי, ט"ו אלול תרצ"ה (13.9.1935) - יום התייסדות ישיבת תומכי תמימים קרוב ל-40 שנה לפני כן. למרות פעילותו הענפה בהקמת חדרים בערים רבות בכל רחבי רוסיה - עיקר ההאשמה הייתה על הפעילות בעיירה מלחובקה. במהלך כל החקירה ניסה -ללא הצלחה- החוקר "בוליז'ניקוב" להוציא מר' יענקל פרטים על פעילות החדרים וישיבות הבוקר. להלן תמליל החקירה:

ОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СОЮЗА ССР
УПРАВЛЕНИЕ НКВД СССР ПО МОСКОВСКОЙ ОБЛАСТИ
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ОРДЕР № 8326
14/IX 1935 г.

Выдан сотруднику Оперативного Отдела У.Г.Б. явления НКВД СССР по Московской области на производство

Арсена
Маскалик
Янкел Бзуверовиц

адресу: Ком-ра УНКВД

ПРИМЕЧАНИЕ. Все должностные лица и граждане, обязаны оказывать содействие в исполнении данного ордера, полное содействие для успешного исполнения.

Управление НКВД СССР по Московской области
Начальник Оперативного Отдела У.Г.Б.

авка:

'מסקליק יענקל וולפוביץ'
תיק החקירה

95uk הודיעו לי ... עדות השקר
אענה כפי הדין

שאלה למסקליק: מתי ומהיכן אתם הגעתם לעיר מוסקבה?
תשובת מסקליק: לעיר מוסקבה הגעתי ב1924 מהעיירה ז'ורביצ'י שבמחוז הומיל.

שאלה למסקליק: מיהם מכריכם בעיר מוסקבה?

תשובת מסקליק: ידידי אברהם דרייזין מתגורר במלחובקה ... אבצן מאיר גרשוביץ- מתגורר במלחובקה.
את דרייזין פגשתי פעמים רבות ... בבית הכנסת של מלחובקה, יצא לי להיות אצלו בדירה.

שאלה למסקליק: אימרו נא את שמות האנשים שנטלו חלק באירגון החדרים וישיבות הבוקר.

תשובת מסקליק: אינני מכיר מארגנים של חדרים חשאיים.

שאלה למסקליק: העדויות מוכיחות בוודאות שאתה לקחת חלק באירגון חדרים חשאיים וישיבות
בוקר. מדוע אינכם אומרים את האמת!?

Подпись Маскалик Я.В.

חתימה: מסקליק י. ו.

95¹ ук мне об,явлена - - - ложных показаний
Буду отвечать по суду

Вопрос Маскалику: Когда и отку Вы приехали в город Москву ?

Ответ маскалика: В город Москву я приехал в 1924 году из
местечка Журавицы Гомельской губернии.

Вопрос Маскалику: круг ваших знакомых по Москве ...

Ответ маскалика: Мой знакомый дрезин абрам проживает ... Малаховка каза???
Ж д, Авцин Мейер Гершович проживает ... Малаховка дрезина я неоднократно
встречал Малаховской синагоге был у него на квартире.

Вопрос Маскалику: Назовите лиц принимавших участие в организации хедеров
и ешиве-бохе.

Ответ маскалика: Организаторов тайных хедеров я не знаю

Вопрос Маскалику: следствие располагает данными что вы точно принимали
участие в организации тайных хедеров и ешиве-бокер, почему Вы показываете
неправду?

Подпись Маскалик Я.В.

показания обвиняемого (свидетеля) Маскалик Я. В.

13. сентября 1935 г.

25. Уж мне объявили за дату помина показаний
буду отвечать по сути

Вопрос Маскалику

Куда и откуда Вы приехали в г. Москву
ответ Маскалика

В г. Москву я приехал в 1924 году из местечка
Муравини Гомельской губернии

Вопрос Маскалику

каковыте крупы вывезли знакомые по Москве
ответ Маскалика

мои знакомые уехали абрши троими
весь сг Малатовой Казанской м. д. Авицы

Мелер Терновил, проживавшей сг Малатовой

Эрилик и многократно втриса в Малатов-
ской еликого был у него квартер.

Вопрос Маскалику

каковыте сгг приимавших уехали
в организации тайных резервов и шифр-бюро

ответ Маскалика

организаторов тайных резервов и шифр-бюро

Вопрос Маскалику

следствие реномаете уикими тго на
главие приимавших уехали в организации

тайных резервов и шифр-бюро, поимку
на показывае тс не кривду

Подпись Маскалик Я. В.

תשובת מסקליק: לא ידוע לי על כך כלום ואני...

שאלה למסקליק: במה עוסק דרייזין?

תשובת מסקליק: בבעלות דרייזין היה מפעל ליצור סריגים בעבודת יד בעיר מוסקבה.

שאלה למסקליק: מי נותן כספים לדרייזין לצורך אחזקת החדרים והשיבות בוקר?

תשובת מסקליק: לא ידוע לי מהיכן מקבל דרייזין כספים לאחזקת חדרים ושיבות בוקר. אני יודע
(בכתב יד ריז"ה). *не знаю*

שאלה למסקליק: ... היה לכם קשר על הרבנים של בית הכנסת במלחובקה ובית הכנסת הכוראלי?

תשובת מסקליק: בבית הכנסת במלחובקה הייתי כמה פעמים ואיני מכיר את הרב. את רב בית הכנסת
הכוראלי - איני מכיר.

שאלה למסקליק: מהו מקור הכספים שמגיעים אליכם מחוץ לארץ?

תשובת מסקליק: את הכספים שולחים לי קרובי משפחה המתגוררים באמריקה ואפריקה, ם מתגורר
אחי - מסקליק ח.ו.

Подпись *Маскалик Х.В.*

נכתב ממילותי נכונה ונקרא על ידי: מסקליק י.ו.

Ответ маскалика: Мне об этом ничего не известно и я ...

Вопрос Маскалику: Чем занимается дрезин?

Ответ маскалика: Дрезин имел трикотажную кустарную
Мастерскую в г. Москве.

Вопрос Маскалику: Кто даёт деньги дрезину на содержание Хедеров
и ешиве-бокер?

Ответ маскалика: откуда получает деньги дрезин на содержание хедеров и
ешиве-бокер мне неизвестно. НЕ ЗНАЮ

Вопрос Маскалику: Вам заключается ?? знакомстве с раввинами Малаховской и
хоральной синагог.

Ответ маскалика: В Малаховской синагоге я был несколько раз и с раввином
незнаком. и раввинна хоральной синаго незнаю ...

Вопрос Маскалику: ... Откуда ... получаете деньги из заграницы?

Ответ маскалика: Деньги мне присылают родственники проживающие в
америке и в (африке?) где живёт мой брат Маскалик Х.В
Записано с моих слов верно и мной прочит.

Подпись *Маскалик Х.В.*

Отвѣтъ Маскалки

Мне об этом кто знает и где это, не знаю

Вопрос Маскалки

Кем называется Грени

Отвѣтъ Маскалки

Грени или туркочацкую кустарную швейцарскую в Москве

Вопрос Маскалки

Кто дает деньги Грени и в каком виде
Через и чина-Бюро

Отвѣтъ Маскалки

Отвѣтъ по поводу денег Грени
не содержит через и чина-Бюро

неизвестно Не знаю

Вопрос Маскалки

Ваша рукопись описана в книге рукописей в росс.
Материалах и корейской печати.

Отвѣтъ Маскалки

В Материалах описана одна рукопись росс. и с росс.
рукописью и росс. рукописью описана рукопись

Вопрос Маскалки

Вы так на поправите ошибку из рукописи

Отвѣтъ Маскалки
Денег мне прислали в подарок
приветствие в Афганистане и в Европе

Еще мне мой брат Маскалик К. В.

записано с моих слов верно к моей рукописи

Подпись Маскалик Я. В.

УТВЕРЖДАЮ:
Зам. Нач. Упр. НКВД
(И. В. К.)
14 сентября 1935 г.

14

*Утвержден
и. о. а. с. м. п.
Министр
14/11/35*

Постановление

об избрании меры пресечения и предъявления обвинения

Город **МОСКВА** 1935 г. сентября 14-го дня

я - **ВУЛЫНИЦА**, Под. Нач. 7-го отд-ния СПО УТВ. НКВД МО отдела (подпись и фамилия)

Главного Управления НКВД

рассмотрев следственный материал по делу № _____ и приняв во внимание, что гр. **МАСКАЛИК** Яковлев Вульфович, 1975 г. р., быв. учитель хейдера, в настоящее время - почтой сторож кустарной артели, проживает: Москринский пер., 20, кв. 9, -

достаточно изобличается в том, что будучи а/с настроенным, поддерживал тесную связь с руководителем к/р группировки **ДРЕЙФЛИМ**, по поручению которого проводил активную деятельность по объединению еврейской молодежи и организации хейдеров и **шпидель**, а также распространял ложные слухи о якобы проводимых в СССР гонениях на верующих евреев. Занимался преподаванием среди молодежи, по указанию **ДРЕЙФЛИМА**, в одном из хейдеров на ст. Малаховка.

ПОСТАНОВИЛ:

гр. **МАСКАЛИК** Я. В. привлечь в качестве обвиняемого по ст. ст. 58 п. 10 и 11 УК, мерой пресечения способов уклонения от следствия и суда избрать содержание под стражей.

Уполномоченный _____

СОГЛАСЕН" П/Нач. 7 Отд-ния _____

Настоящее постановление мне объявлено *до. Смирнов* 1935 г.

Подпись обвиняемого *Маскалик Я. В.*

למחרת החקירה (ט"ז אלול), כתב החוקר את המסקנות: אני- בוליז'ניקוב, ממלא מקום מנהל המחלקה ה-7 של הנ.ק.ו.ד. בעיר מוסקבה, בחנתי את המידע אודות האזרח מסקליק יענקל וולפוביץ', יליד 1875, בעבר - מורה בחיידר, בהווה - שומר של מפעל הארטל האומנותי, מתגורר: רחוב מוקרינסקי 20, דירה 9. הנ"ל מואשם שבהיותו פעיל אנטי סובייטי, עמד בקשר רציף עם מנהל החבורה הקונטרא-רוולוציונית - דרייזין, שעל פי הוראותיו ניהל הוא פעילות אקטיבית באסיפת נוער יהודי וילדים וארגון חדרים ושיבות-בוקר. כמו"כ, הפיץ שמועות שקר על כך שקיימות - כביכול- רדיפות בבריה"מ כנגד יהודים

מאמינים. הנאשם התעסק בללמד את הנוער עפ"י ציוויו של דרייזין באחד מהחדרים במלחובקה.

החלטה: האזרח מסקליק י.ו. מואשם שעבר על חוק 58 סעיפים 10 ו-11 ויש לעבבו בליווי שמירה.

קיבלתי (מסקליק י.ו.) את ההודעה היום: 20 בספטמבר 1935 (כ"ב אלול תרצ"ה)

החקירה השניה החסידים היו בינתיים אסורים במחלקה מבודדת של הנ.ק.ו.ד. בבית הכלא "בוטירקא". כשישה ימים לאחר החקירה הראשונה, בכ"ח אלול (26 בספטמבר) התקיימה החקירה השניה של ר' יענקל:

כלא "בוטירקה" בו היו אסורים החסידים

שאלה למסקליק: נתוני החקירה מראים שאתם, יחד עם האזרח דרייזין אברהם, איגדתם נוער יהודי וילדים וארגנתם חדרים חשאיים ושיבות-בוקר. אמור נא: כמה חדרים אירגנתם בישוב מאלאחובקה? מה הייתה כמות הילדים שלמדו בהם? מי היו המורים שלהם?

תשובת מסקליק: את האזרח דרייזין אברהם, אני אכן מכיר. לא היו לי איתו דיבורים על אירגון חדרים ושיבות-בוקר. אני באופן אישי לא נטלתי שום חלק באירגון חדרים חשאיים ושיבות בוקר. אני יודע האם היו בישוב מאלאחובקה חדרים חשאיים ושיבות בוקר.

שאלה למסקליק: האם אתם מכירים הרבה זמן את האזרחים אבצן מאיר ומטוסוב שלמה?

תשובת מסקליק: את האזרח מאיר אבצן אני מכיר קרוב ל־3 שנים. הכרתי אותו בעיר מוסקבה בבית הכנסת הכוראלי ופגשתי אותו לעיתים דיי קרובות. אני זוכר מי, הציע אותו בתור חתן לביתי מטיע, אך אני ... שהוא כבר ... זה. אבצן מעולם לא היה בדירה שלי. את האזרח מטוסוב שלמה אינני מכיר כלל.

שאלה למסקליק: אילו הנחיות נתתם לאבצן מאיר ולמטוסוב שלמה בנוגע לאירגון הילדים בחדרים חשאיים ושיבות-בוקר?

תשובת מסקליק: לא נתתי שום הנחיות לאבצן מאיר ולמטוסוב שלמה, ולא אמרתי להם שום דבר בעניין זה.

Подпись Маскалик Я.В.

חתימה: מסקליק י.ו.

Вопрос Маскалику: Следствие располагает данными, что вы совместно с гражданином Дрезийным Абрамом объединили еврейскую молодежь и детей и организовали тайные хейдеры и ешиво-бокеры, Скажите сколько хейдеров вами было организовано в пос.Малаховка, и какое количество в них обучалось детей, запятая, и кто занимался с ними в качестве преподавателей?

Ответ Маскалика: Гражданина Дрезина Абрама, я действительно знаю. Разговоров об организации хейдеров и ешиво-бокер у меня с Дрезийным не было. Я лично никакого участия в организации тайных хейдеров и ешиво-бокер не принимал, точка. Существовали ли в пос.малаховке тайные хейдеры и ешиво-бокеры, мне неизвестно.

Вопрос Маскалику; Давно ли вы знакомы с гр-нами Авцон Мейер и Матусовым Шлемой?

Ответ Маскалика: Гражданина Мэйра Авцона я знаю около трёх лет. Познакомился с ним в городе Москве, в хоральной синагоге, и встречался с ним довольно часто, Непомню кто мне предлагал Авцона в женихи моей дочери Матие, но я ? что он уже старый ? это. На моей квартире Авцон никогда не бывал. Гр-на Матусова Шлема я совершенно незнаю.

Вопрос Москалику; Какие вы давали поручения Авцон Мейер и Матусовы Шлеме об организации детей в тайные хейдеры и ешиве-бокер?

Ответ: Авцон Мейеру и Матусову Шлеме, я таких поручений не давал и ничего по этому вопросу не говорил.

Подпись Маскалик Я.В.

26. сентября 1935 г.

Вопрос Москалицы; Свидетелем рассказывает Данилин, что он встретился с группой Арвидовича Абрама, обложившим еврейского молодого и Демин, и организовали тайные клубы и митинги-боеры, Сказались члены клубов были там организованы в пос. Манатове в кафе комсомольца в них обуржасов Демин, и кто занимался с ними в кафе это предприниматель?

Ответ Москалица; Гр-ца Арвидовича Абрама я действительно знаю.

Разговоры об организации клубов и митингов-боеров у меня с Арвидовичем не было. Я слышу ни какого участия в организации тайных клубов и митингов-боеров не принимал. Содействовал им в пос. Манатове тайные клубы и митинги-боеры мне неизвестно.

Вопрос Москалицы; Знаю ли вы знакомы с группами Абрама Абрамовича и Матюшова Акимом?

Ответ Москалица; Гр-ца Абрама Абрамовича я знаю только в Москве.

Познакомился с ним в гр. Москве в хорево-бульварской школе, и встретился с ним довольно часто. Известно кто мне предложил ему Абрама в Москве своей дочери Акиме, но я знал что бы мне Абрама выжидать это. Об Абраме и Акиме Абрамовича не знаю ничего.

Гр-ца Матюшова Акимом я совершенно не знаю.

Вопрос Москалицы; Знаю ли вы знакомы Абрама Абрамовича Матюшова Акимом об организации Демин в тайные клубы и митинги-боеры?

Ответ; Абрама Абрамовича и Матюшова Акимом, я только разговоры не знаю и много не знаю о том что говорили.

Подпись Маскалик Я. В.

שאלה למסקליק: ידוע לנו על כך שאתם, יחד עם דרייזין, שלחתם את האזרחים אבצן ומטוסוב לערים ועיירות שונות ברחבי ברה"מ והנחתם אותם להקים חדרים חשאיים וישיבות-בוקר עבור ילדים ונוער יהודי. תענה, מדוע אתה מסתיר את המידע הזה?
תשובת מסקליק: אינני יודע שום דבר בעניין זה.
נכתב ממילותיי בצורה נכונה ונקרא על ידי: מסקליק י.ו.
(חתימת החוקר)

Маскалик Я.В.

אינני מודה בהאשמה המוצגת לפניי על עבירה על חוק 58 סעיפים 10 ו11 בקוד הפלילי: מסקליק י.ו.

ב20 באוקטובר 1935 לי -הנאשם מסקליק יענקל וולפוביץ'- הודיעו שחקירתי הושלמה, אין לי שום דבר להוסיף בעניין, חותם אני בעצמי(?): מסקליק י.ו.,
(חתימת מנהל המחלקה השביעית)

Маскалик Я.В.

Вопрос Маскалику: Нам известно что вы вместе с Дрейзиным (направляли?) гр-ы Авцон и Матусова в разные города и местечка ссср и поручали им организовывать там еврейских детей и молодёжи в тайные хейдеры и ешиве-бокеры, ответьте почему вы скрываете это?)

Ответ маскалика: об этом я ничего не знаю.

Записано с моих слов верно и мной прочитано: Маскалик
Допросил МЕЛЦ.

Маскалик Я.В.

В пред"явленном мне обвинении по ст. 58 н10 и 11 уголовного кодекса виновным себя не признаю:

Маскалик Я.В.

20 октября 1935 мне обвиняемому Маскалику Янкелю Вульфовичу объявлено, что следствие по моему делу закончено, по делу добавить ни чего неимею, в чем собственноручно раннерос;
Н-к 7го отд УТП Касмц-

51956 מסקליק י.ו.

תמונת ר' יענקל מתוך תיק החקירה. יש לציין שהוא מצולם חבוש בכיפה ועם זקן מלא.

Вопрос Мокшанцев; Ваши указания что вы видели с Арест
Николаевичем у-и Абури и Брауникова, в разное время и
система ссав. и поругам им организуются поди еврейских
и мавров в иудейские кей-арты и шимле-Бонерт, ? какие
показы вы увидите там?

Мокшанцев; Об этом я не знаю.

Записано с моих слов верно и точно: Маскал

Вопросы МММ

В предвечном мне обвинит по ст. 58 и 10 и 11 по поводу ко-
рса виновным себя не признаю. Маскал К.В.

До октября 1935 года мне обвиняли Мокшанцев, Иван
Владимирович об Иване, чьи сведения по адресу Дем
Завоулет, по Дем добавили не что ничего, в чем со-
единяются различные; Маскал К.В.

Л-к 7-30 вид 275 МММ -

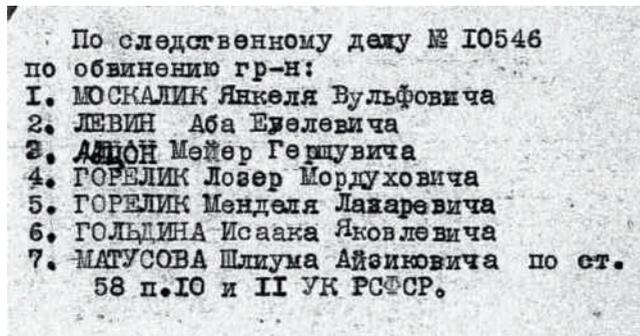
'ארגאניזאצ'י דרייזינא' ("ארגון דרייזין")

בחודש תשרי תרצ"ו הורשעו שבעת חברי "ארגאניזאצ'י דרייזינא" ("ארגון דרייזין"), כשעיקר ההאשמה הינה אירגון חדרים ושיבות בוקר בעיירה מלחובקה. להלן תרגום חלק מההרשעה:

באישור ראש הנהלת הנ.ק.וו.ד. - אזור מוסקווה - רדזיווילובסקי

1 באוקטובר 1935

כתב-אישום

"מסקליק; לוי; אבצן; גורליק; גורליק; גולדין; מטסוב"
רשימת הנאשמים

להלן שמות האזרחים הנאשמים בתיק 10546:

(1) מאסקאליק יענקל וולפוביצ'ער

(2) לוי אבא יענעלוויצ'ער

(3) מטסוב שלמה בן אייזיק

(4) גולדין יצחק בן יעקב

(5) גרליק מענדל בן אלעזר

(6) גרליק אלעזר בן מרדכי

(7) אבצן מאיר בן גרשון

האישום לפי סעיף 10 ו-11 - סימן 58 בספר החוקים של ברה"מ. ראש סניף מספר 8 קאלינין עיין בתיק 10546 באוקטובר 1935. להלן ממצאי:

הגיעו ידיעות שקבוצת יהודים קלריקאליים (דתיים קיצוניים) שנמנים עמה [שמות] עושים ביישוב מלחובקה שבאזור אוטטומסקי פעולות אקטיביות של ארגון חדרים ושיבות מחתרטיות, שבהם מתחנכים צעירים וילדים ברוח נציונליסטית ואנטי-מהפכנית ומפיצים דעות אנטי-סובייטיות ושמועות שקר על עך שבברה"מ רודפים כביכול יהודים דתיים.

החקירה אכן העלתה שהקיצוניים היהודים דרייזין אברהם, ברקוביץ, מאסקאליק יענקל'ה וולפוביצ'ער, אבצן מאיר, גירשוביץ, גרליק אלעזר מרדכי, גרליק מענדל לעזרעביץ, גולדין יצחק יעקלביץ, מטסוב שלמה אייזיקביץ, התאגדו באירגון אנטי-מהפכני חזק ואכן עשו פעולות אקטיביות בארגון צעירים וילדים וחינוכם ברוח אנטי-מהפכנית ונציונליסטית. הדבר בוצע בדירות פרטיות של אנטי-מהפכניים מהארגון, בכתובות הבאות [...] שם התארגנו "חדרים" סודיים שנאספו בהן קבוצות של חמישה עד שמונה ילדים כל אחת. מורי הקבוצות היו אבצן, לוי, גרליק אלעזר, גרליק מענדל, מאסקאליק, גולדין. הם לימדו ילדים וצעירים את הלכות הדת, היו מסבירים תלמוד והשפיעו על חניכיהם להאמין שכל יהודי חייב להיות דתי, לבוא לבית הכנסת ולשמור שבת. הם גם הטיפו שהממשלה הסובייטית רודפת כל דת ובפרט את הדת היהודית ומאמיניה, לכן היהודים הדתיים חייבים להתארגן ולצאת לפלסטינה, שם תוקם בקרוב מדינה יהודית עצמאית. הם גם אמרו שהממשלה הסובייטית לא מתחשבת ביהודית הדתיים ומכריחה אותם לעבוד בשבת, לכן צריך לעזוב את מקום העבודה ולהתחיל לעבוד באופן פרטי כדי להינצל מתלות בממשלה הסובייטית.

לוינ ואבצן גם הזהירו את הילדים שאם יקפידו לבוא לשיעורים בחדר, ישלחו להם מחו"ל מסמכים וכרטיסים לנסיעת חינוך מבריה"מ לפלסטונה, ומי שלא יבוא לשיעורים בחדר - לא יקבל ניירות אלה ויאלץ לגור ברוסיה ולסבול מהממשלה הסובייטית. פרט לחדרים הסודיים ביישוב מלכובקה, היו חוגים יהודיים דתיים הנקראים "ישיבות" שבהן למדו צעירים יהודים מגיל 16 ומעלה. הישיבות נוהלו ע"י דרייזין ומאסקאליק.

על-פי הודאתם, השפעת הפעולות הדתיות האקטיביות והאנטי-מהפכניות של חברי הארגון [שמות] על הצעירים והילדים היהודים היתה גדולה עד כדי כך, שכמה מהם סירבו במוחלט ללמוד בבתי-ספר סובייטים, והסבירו זאת בכך שבת-ספר אלה מחנכים לאתאיזם ומכריחים ללמוד בשבת - דבר שיהודים דתיים מנועים מלעשות. הנ"ל [שמות] היו נוסעים לערים שונות בברה"מ ומארגנים גם בהם צעירים יהודים וילדים בחדרים סודיים וישיבות.

פרט לכל אלה, חברי הארגון האנטי-מהפכני [שמות] היו מתאספים בתדירות גבוהה בדירותיהם ומשמיעים שם דיבורים ברוח אנטי-מהפכנית כגון זה שיהודי אינו יכול להיות בברה"מ בגלל רדיפות הדת ובגלל שאוסרים עליו להאמין ולהתפלל, ויחד עם זאת היו דנים בהכרח יציאתם של יהודי ברה"מ לפלסטונה וכותבים מכתבים אסורים לחו"ל. כתוצאה מאלה, כל אחד מהם קיבל בשעתו כרטיס נסיעה בחינם ולא יצאו רק משום ששלטונות ברה"מ לא נתנו להם אשרות יציאה.

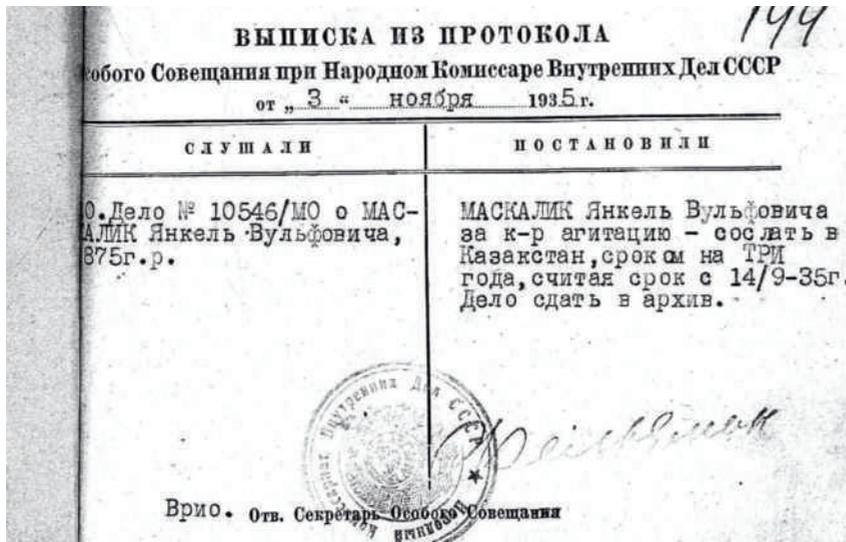
דרייזין ומאסקאליק, היו כל הזמן בקשר עם אנשים הגרים בחו"ל ששלחו להם ואלוטה [כסף זר]. בכספים אלו מימנו את הקמת החדרים והישיבות החשאיות ושילמו למנהלים ולמורים. כמו כן, קיבלו ואלוטה מחו"ל גם גולדין ומ' גורליק. כל הארבעה המשיכו להתעסק בקניית ומכירת ולוטה וזהב בשוק השחור.

בחקירה עצמה סירבו הנאשמים מאסקאליק, לוינ, אבצן, גרליק, גרליק, גולדין ומטוסוב לראות עצמם כאשמים, אך אשמותיהם הוכחו בעליל בעדויות העדים"...

"הוביל תסיסה אנטי-סובייטית"

"הנאשם מסקליק יענקל וולפויץ' יליד 1875 תושב בריה"מ, יהודי, גראוטני יליד הישוב זוראביצי שבמחוז הומיל; עד למהפכה עבד כמורה בחיידר; עד למאסר עבד כשומר במפעל МОДК; בודד; משפחתו: בת בגיל 25, עבודת בית (домашнее хозяйство); בת בגיל 23 עובדת כאינדקוטורית ברכבת הקלה במוסקבה; ובת בגיל 14. הדין לא הגיע מהודאת הנאשם. מואשם בכך שבהיותו פעיל אנטי סובייטי ובהיותו מנהל קבוצה קונטרא-רוולוציונית, ניהל פעילות לאיחוד נוער יהודי וילדים בחדרים חשאיים וישיבות-בוקר. שם חניך אותם ברוח קונטרא-רוולוציונית, הוביל תסיסה אנטי סובייטית והפיץ שמועות שקריות על רדיפה כביכול מצד בריה"מ כלפי יהודים מאמינים. היינו עבירה על חוק 58 סעיפים 10 ו11" (חוק 58 סעיפים 10 ו11 הנ"ל, היה חוק שעליו "עברו" חסידים רבים. החוק אוסר תעמולה, פעילות ארגונית או תסיסה המכילים קריאה להפלה, שיבוש או החלשה של הכוח הסובייטי או לביצוע פשעים אנטי-מהפכניים).

פסק הדין

"לשלוח לקזחסטאן ל 3 שנים"
פסק הדין

מסקנת ההרשעה הייתה להעביר את ההחלטה בנוגע לחסידים לוועדה המיוחדת של הנ.ק.ו.ד. בתאריך ז' מר-חשוון תרצ"ו "הוועדה המיוחדת של הנ.ק.ו.ד." קבעה שיש לשלוח את האסיר מסקליק יעקב וולפוביץ' לגלות לקזחסטן למשך 3 שנים מתאריך המעצר (ט"ז אלול תרצ"ה).

את ההתרחשויות לאחר קבלת "פסק הדין" מתאר הרב מטוסוב בזכרונותיו: "אחר זה העבירו אותי לחדר אחר ששם אספו אלו שכבר נשפטו לשלוח לחוץ למחנה, לארץ גזירה. שם כבר פגשתי את "חברי", אירגון הגבוה, מפלגת דרייזין, ה"קונטר-רבולוציאנרים", והיינו לשבעה כוכבי לכת. וכבר ידעתי והכרתי מי המזהה "לוחמים הגבורים" להפיל את הממשלה האדירה, שהפילה חיתתה על מאות מיליונים אנשים ועל כל העולם כולו.

כמוכן לא עלי לתאר את הפושעים ומורדים הנ"ל "המזוקנים", שהעמידו בסכנה את גורל המדינה הכבירה המאושרת "הגן עדן של עולם הזה", והמשטר של "שמש העולם" החבר סטאלין ימ"ש, שרובם ככולם של כל תושבי המדינה התברכו בלבבם, שהלואי והרשע העריץ הנ"ל עם כל חבריו, וכל המשטר הרקוב והארור, היו נהרסים עוד לפני שנולדו. והרי סופם כבר מפורסם לדראון עולם. כן יאבדו כל אויביך ה'.

... גם מהגדולים וזקני החסידים לא הצליחו ללכוד אף אחד, ואפילו "הלוייתן" הגדול שכ"כ רדפו אחריו, הרה"ח אברהם דרייזין. חוץ מ"יחיד מומחה" הרה"ח ר' יעקב משלם, ששילם החוב הגדול בשביל כולם. רק הצליחו ללכוד איזה "שועלים קטנים". שמסופקני הרבה אם היו ברשימת המבוקשים שחיפשו אחריהם. רק ש"זכו בגורל" להיות "שעירים לכפר על אחרים", ונשלחו לארץ גזירה. וגם זכותם וצדקתם עומדת ותעמוד לעד. כי נפלו קרבן "תמורה", והי' הוא ותמורתו יהי' קדש".

"היינט ס'איז דאך שמחת תורה!"

מסופר שבאחד מהפעמים שהעבירו את החסידים המואשמים מהמעצר למעצר אחר - היה זה בשמח"ת. הם חיכו ברחבה שליד בניין המעצר כדי שיבוא כלי רכב לקחת אותם לגלות. כולם היו שבורים ורצוצים ואילו ר' יענקל אמר להם: "היינט ס'איז דאך שמח"ת! מ'דארף זיין בשמחה!" (הרי היום זה שמח"ת וצריך להיות בשמחה!) הוא קם ויצא בריקוד יחד עם החברים. השוטרים שהיו במקום היו בטוחים שכנראה השתבשה עליהם דעתם ולכן לא הפריעו להם בריקודים, כאשר בעצם היתה זו השמחה של שמח"ת.

קזחסטטאן

ממשיך הרב מטוסוב בזכרונותיו: "הכלל, אחר חדש תשרי, העבירו אותנו לרכבת אסירים, והחזירו לנו התפילין שלקחו מכולנו, ועוד איזה חפצים, וגם נתקבלו חבילות מזון מהמשפחות, וכבר היינו לעשירים בעלי מטען. העבירונו מתחנה לתחנה כמו אסירים גמורים. ובכל מקום חני' בעל חשיבות, הוליכונו לבית הסהר המקומי, וככה עברנו כחדש ימים או יותר. הגענו לטשקנט עיר הבירה של אוזבקיסטן. וגם שם לבית הסהר כמה ימים. ואח"כ ל"אלמא אטא" בירתה של קאזאחסטאן, ומשם ל"טשימקנט" עיר מחוזית בקאזאחסטאן, תחנה האחרונה. הגענו לנ.ק. ו.ו.ד. ושם ניתנה לנו חופשה, והעניקו לנו כרטיסים לנסוע לשני כיוונים, כפי שהם חילקו את זה. את הגורליקים (אב ובנו) הניחו לגור בעיר טשימקנט, (כנראה מפני שר' מנדיל הי' צייר במקצוע, ואולי היו צריכים למקצוע הזה בעיר). את הר"י ע"ה גולדין, ויבלח"ט הר"מ אבצן, שלחו לעיר טורקיסטאן, עיר מאוכלסת. את הר"י ע"ה מסקליק, והר"א ע"ה לוי, ואבלח"ט אותי - שלחו לכפר קטן, מרוחק מטשימקנט 35 ק"מ (לא בדרך רכבת), בשם "האלקינא", הכפר הי' רחוב אחד ארוך קצת. התושבים היו ברובם רוסים, ומעט "קזחים". היו גם איזה כפרים סמוכים, אבל נאסר עלינו לצאת מתחום הכפר, רק ברשות הנ.ק.ו.ו.ד. יהודים לא הי' שם אף אחד."

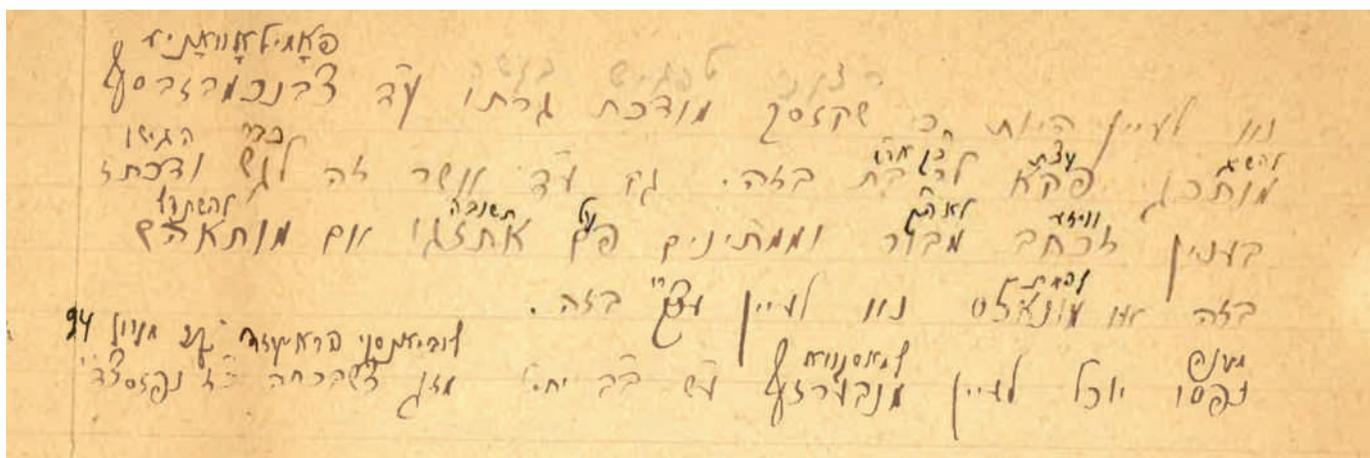
אמנם בגלות לא נגזר עליהם לעבוד בעבודת פרך, אך היה עליהם למצוא עבודה במקום על מנת לפרנס את עצמם. ר' יעקב היה מתפרנס ממה ששלחו לו כי היה זקן וחלוש. גם בהיותו בגלות, לא איבד ר' יענקל את התקווה ואת רוח החיים החסידית. להלן חלק ממכתב שכתב לאחיו (שהתגורר באותו הזמן בדרום אפריקה) בזמן הגלות: "כבר חלפו שנתיים וחודש מהגלייתי, שהיא לשלוש שנים, והקב"ה שעזר עד עתה, יש לקוות שיעזור גם בעתיד. אדם פיקח אחד אמר שזמניו של האדם מחולקים לשלושה: העבר, ההווה והעתיד, ולמשל בימים: אתמול, היום ומחר. ובכן, יום האתמול מלמדני על המחר, יום אתמול נותן תקווה היום ליום המחר, והתקווה מחזקת את רגשותיו של האדם, ונותנת לו כוח לעבור את המתרחש בזמניו. החיים מלמדים את האדם, וכן לומד אדם לקח מכל מה שהוא רואה בעולם. מכל מה שנברא אפשר ללמוד. דרכו של צבי להפנות את ראשו אחורנית בשעה שהוא רץ, והוא מסתכל על כבדת הדרך שכבר הספיק לעבור במירוצו, משום שהוא עייף מאוד מאוד מריצתו ומבריחתו הן הרודפים אחריו, והוא רואה לפניו הרים גבוהים ויערות סבוכים, ולכן העניק לו הקב"ה את הטבע לסובב את ראשו אחורנית וכאשר הוא רואה כמה הרים גבוהים ויערות כבר הספיק לרוץ - נותן לו הדבר כח ועוצמה להמשיך לרוץ בדרכו עד שהוא מגיע למקום בטוח, בו הוא יכול לנוח מקשייו ועייפותו... יעקב זכריה."

"המקום הזה הוא מקום מנוחה, אבל הוא מנוחה בלי שמחה"

בשלהי חודש אדר ב', שלח ר' יענקל מכתב לידיד, בו מתאר הוא את הגלות: ב"ה. עש"ק שמיני. ידי"נ היקר והנכבד שיחי' קול יעקב הנך שומע הקורא אליך לשלום. ת"ל כבר עברו שבעה חודשים ועשרה ימים לגלותי. והנני נמצא בדרום חבל הקזקי בכפר האלקינא הסמוך לעיר צימקענט. פה הנני ב"ה יותר מג' חדשים. בכלל, המקום הזה הוא מקום מנוחה

אשר בעיוני בהם מצטייר לפני המראה הגדולה באור פני מלך חיים. בעת שיצאו ונתגלו הדברים מפי אומרם. וגם על משכבי בלילות מתדמה לפני כאלו הנני עומד לפני בעל השמועה המראה לנו פנים שוחקות ופנים צהובות ומבטיח לנו אשר בקרוב נזכה להיות בהמקום שכתוב עליו "חיי נשמות אויר ארצך". הנותן ליעף כח יחזק לנו את כח הביטחון ויחזק את בריאותנו שנוכל לקבל את הטוב הנראה ונגלה. ונזכה להתראות בשובע שמחות בקרוב וזה הנני מבקשך לעיין ציין? בעד בן יהודית הלוי וא' בן לאה וש' בן ביילא, המשתוקקים ומתגעגעים לדעת משלום אבינו שיחי' ועומדים בתפלה ותחנונים להשי"ת שיחזק את בריאותו ברפואה שלמה בקרוב ממש בתוך שאר אחב"י הצריכים לישועה ורחמים אמון. המצפה לישועת ד' בקרוב. (חתימתו)

בסוף המכתב מופיעה ב"כתב מזוזות" (כתב שבו כל אות מוחלפת באות שאחריה): נא לעיין היות כי רצוני להגיש בקשה ע"ד פא. מילא. וואניא להשיג עצת כ"ק אד"ש בזה. גם ע"ד אשר זה כבר הגישו בעניין וויזע לאה"ק וממתינים על תשובה אם להשתדל בזה או להמתין. נא לעיין עצ"ק בזה. מענה יוכל לעיין למאסקווא ע"ש ב"ב יחי' לוביאנסקי פראיעזד 8/6 מעון.

ר' מענדל גורליק

המאסר השני

ר' מענדל גורליק שהיה במאסר בעיר טשימקנט (המרוחקת בכ-35 קילומטרים מעיר גלותו של ר' יענקל - האלינקה) סיפר כי באחת השבתות הצליחו לארגן מנין בביתו של ר' בערל יפה. בדרך-לא-דרך הגיעו גולים נוספים שהיו באזור, בהם ר' יעקב מאסקאליק. במשך כל השבת התקיימו תפילות במנין וכן התוועדויות בהם נשפכו 'משקה' ודמעות לרוב...

כשבמוצאי שבת יצאו לקדש את הלבנה, נענה ר' יעקב מסקליק במר לבו: "הלבנה בוכה עלינו כשרואה באיזה מצב קשה אנו נמצאים"... הייתה זו הפעם האחרונה בה ר' חיים אלעזר ובנו ר' מענדל ראו את ר' יעקב, שכן זמן מה לאחר השבת - נעצר הוא שנית ע"י המשטרה החשאית.

"באחת מהשבתות של חודש טבת תרצ"ח" מתאר הרב מטוסוב "בבקר, לפני תפלת שחרית, הגיעו אלינו שוטרים מהג.ק.וו.ד. שאלו את בעלת הבית עלי ועל ר' יעקב. היא הראתה שאני פה ור' יעקב נמצא בדירתו של ר' אבא. נכנסו אלי, הציגו את עצמם והרשיון שבידיהם לאסור אותי. שאלו אותי על החפצים שלי, ולקחו הכל. וגם הספר חסידות שהיה בידי. הביאו את ר' יעקב שלמד ביחד עם ר' אבא, ובידם ה"דרך מצותיך" שלמד בו עם ר' אבא ביחד, ושאלו אותו ג"כ על החפצים שלו, ולקחו הכל. ואת ר' אבא לא שאלו דבר, ולא נגעו בו.

הובילו את שנינו במכונה שלהם, ישר לבית הסהר של טשימקנט. ישבנו שם חודש או יותר, אף פעם לא קראו אותנו למשרד שלהם, לשאול שאלות ולחקור, רק סתם ככה, ואין למי לפנות בשאלה, על מה ולמה נתפסנו, מה פשענו ומה חטאתנו. ורבים היו בחדר באופן כזה, שנתפסו בשני' ממחוז טשימקנט, ולא שאלו אותם ולא ידעו כלום על מה..."

"התנאים בחדר הכלא הי' כמעט בשווה כמו במוסקבה בבוטירקא, אבל גם מדפים ודרגשים לא היו, והיינו כשלשים איש בחדר, וכדגים כבושים בתבית. ישנים על הרצפה בשתי שורות, ראש לראש ורגלים לקירות, ובצפיפות, ומתכסה כל אחד בבגדו. ובמשך היום אם לשבת, הרי הכל על הרצפה, כי לא הי' שום ספסל ומשהו גבוה מן הרצפה.

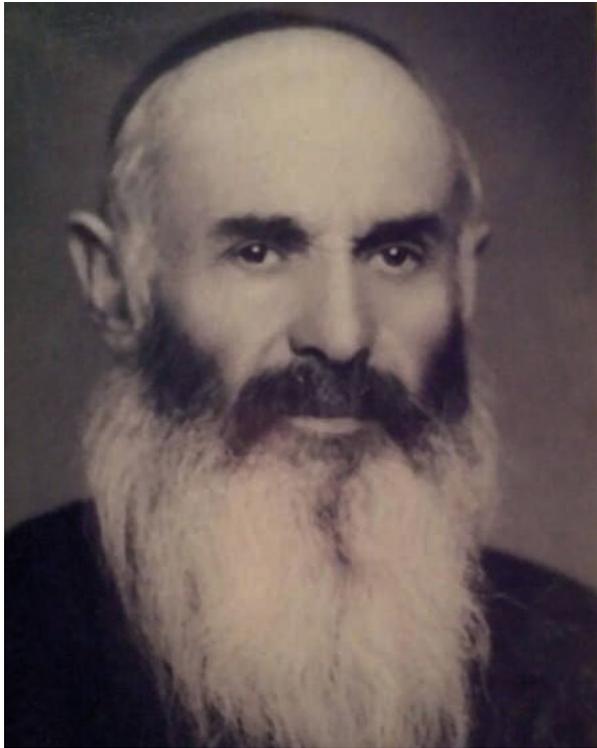
כשנכנסנו לחדר, הרי כמובן, מקומנו הי' אצל הדלת ואצל עביט השופכין של מ"ד, שכרגיל הי' צריך להיות מכוסה, אבל מתי לא היו משתמשים בו, שלשים אנשים! סבלנו מזה הרבה, ולא הי' בזה התחשבות עם שום אחד, אפי' עם ר' יעקב שהי' זקן וחולה, ומזמן לזמן היו מתפנים מקומות ע"י שלקחו מהחדר אנשים שכבר יצא פסק דינם, ועי"ז התרחקנו לאט לאט ממקום הסרחון, וחדשים באו במקומם, כי כך הי' הסדר, שכל הקודם זכה.

זמן האביב התחיל להתקרב, ועמו קצת חום, והפשפשים חזרו לחיים מחדש, והם אין להם רגש של רחמנות, דואגים רק על עצמם, למצוץ דם כל מה שאפשר יותר, ובמסירות נפש ממש, כי כמובן נהרגים ג"כ בלי רחם, וככה היא מלחמת החיים. מחוץ לזה סבלנו ג"כ במדה מסויימת מצוקת רעב, כי פרוסת הלחם שהיו מקציבים, לא היתה בה כדי שביעה. ותבשיל ה"באלאנדא" (כך שמה בלשון עולם האסירים) כמובן לא נגענו בה. באופן טבעי הרי ר' יעקב סבל מזה הרבה, אבל הי' מקיים "זהיית אך שמח", ומקבל כל היסורין באהבה, ומסתמא גם אנכי הושפעתי ממנו במדה שהיא.

כך עבר עלינו כחדש ימים פחות או יותר, עד שהזמינו אותנו ביחד למשרד שלהם, והקריאו לפנינו, לכל אחד ביחוד, פסק הדין שלהם, לפי ערך בלשון שכזה: שבהיותו בכפר במשך שנים בתור מילוי עונש שהוטל עליו מטעם הממשלה המרכזית, המשיך לעסוק בפעילות אנטי סובייטיות, וקונטר-רבוליציאנרית, ולהפיץ תעמולה נגד הסובייטי והקומוניסטי וכו'. נפסק דינו להשתלח מחדש למחנות ריכוז עבודה בכפי', למשך עשר שנים. בדיוק בזה הלשון הקריאו לכל אחד מאתנו, וכמובן בשינוי השם".

"ויעקב הלך לדרכו"

מאז גזר הדין השני נעלמו עקבותיו של ר' יענקל. יש הטוענים שמפאת גילו המבוגר יחסית ומצבו הרפואי- נפטר הוא מקושי הגלות באחד מבתי הסוהר בטשימקנט. אחרים שהיו איתו טוענים שכמה ימים אחרי שראו איך שמובילים את ר' יעקב במכונית פתוחה כשהופרד מחבריו, גויה מקומית אמרה לידידו של ר' יענקל-ר' אבא לויך- שיש לה מכר העובד בגפאנו. בעיר טשימקנט שסיפר לה שהמיתו את ר' יעקב ביריה. הי"ד.

ר' שמחה גורודצקי

"איהם פעלט גארניט"

כאשר ר' שמחה גורודצקי נסע בפעם הראשונה לרבי, ביקשו בני המשפחה שישאל את הרבי מה לעשות לגבי יום היארצייט מכיון שאינם יודעים דבר על יום הסתלקותו. כאשר הציג את השאלה בפני הרבי, ענה הרבי: "איהם פעלט גארניט... ער איז שוין לאנג אין די הויכע עולמות (נוסח אחר: בגן עדן)... אויב די משפחה וויל - קען מען אפשטעלין כ"ד טבת" (לו לא חסר מאומה... הוא מצוי זה כבר בעולמות העליונים (נוסח אחר: בגן עדן)... אם המשפחה רוצה - אפשר לקבוע את יום היארצייט לכ"ד טבת.

המלאכים מחכים

סיפר הרה"ח ר' שמחה גורודצקי: "בשמיני עצרת בשנת תרפ"ב או תרפ"ג, סעדתי אצל הרבי בסוכתו ברוסטוב. ליד השולחן היו ר' יצחק מתמיד ור' יעקב זוראוויצ'ער, אלא שהאחרון אסף ילדים ורקד עמם בבית הכנסת שהיה בחצר. מובן שהם הקימו רעש בשירתם ובריקודים שר' יעקב רקד עמם והיה שם שמות. רעש זה הפריע לר' יצחק מתמיד, משום שלא יכול היה להאזין היטב לדברי הרבי. כמה פעמים אמר: "א א, הוא כל כך מבלבל" והרבי לא ענה לו מאומה, אבל כאשר ר' יצחק העיר שוב אותה הערה, הרבי אמר לו: "אז מען האלט ביים אמת, אפילו בקוצו של יוד הראשון שבאות א' שב"אמת" גם זה אמת".

אחר כך טען ר' יצחק עוד טענה שלא היטבתי לשמוע והרבי ענה לו: "זה שאתה מבקש זהו שייך למדרגות, והוסיף: "למעלה ישנם כמה כיתות מלאכים (וחישוב הרבה כיתות בשמותיהם: מלאכי השרת, מלאכי עליון, ועוד ועוד שאינני זוכר בדיוק) וכל הלילה הם מחכים, די קאנטאר איז פארמאכט (=המשרד סגור) עד שבבוקר השכם יעקב קם, נוטל ידיים ואומר ברכת השחר, אז נפתחים כל ה'קנטארים' והם אומרים שירה, ברוך יחד כוכבי בוקר' וכו'".

גרסה שונה לגבי קביעת תאריך היארציית בכ"ד טבת מספר נכדו, ר' שלמה שיחי' גלפריין: אצלנו במשפחה לא ידעו בדיוק מה קרה עם הסבא באם עדיין חי, כי מהממשלה הקומוניסטית לא קיבלו תשובה, אז בשנות השישים אמי הלכה לרב "ר' זלמן באבער" - פעוונזער, שהיה הרב של החסידים בטשקענט (הוא אף היה ידיד המשפחה ובכל דבר התייעצו איתו) להתייעץ מה לעשות בנוגע ליארציית וענה שלא צריכים לעשות יארציית כי רואים שכמה חסידים יצאו מסיביר לאחר הרבה שנים כגון לייזער ננס אז יכול להיות שגם הסבא יצא. אבל לאחר כל כך הרבה זמן שכתבו עוד ועוד מכתבים לממשלה ולא קיבלו מענה אז אמר להם ר' זלמן באבער-פעוונזער שיקבעו את היארציית לכ"ד טבת ואכן אבי היה אומר קדיש ואמי היתה אופה לעקאח ונתנו משקה והיו מביאים למנין ששם התפללו ועשו "תיקון" לנשמה.

באחד הימים, אמי סיפרה לי שכואב לה בלבה על כך שהרב זלמן 'באבער' - פעוונזער החליט שיקבעו את היארציית בכ"ד טבת דוקא, הרי הוא היה מהתמימים בליובאוויטש וחסיד של אדנ"ע וכן מהמקושרים לכ"ק אדמו"ר הריי"ץ אז לכאורה היה מתאים יותר לבחור ב' ניסן או יו"ד שבט.

כשעלינו לארץ ישראל בתשל"א גרנו בנחלת הר חב"ד בקרית מלאכי, יום אחד הרב אפרים וואלף הגיע לאמי ואמר "בלומע פארוואס פארט איר ניט צום רבין אלע זיינען שוין גיווען". ענתה לו "למה אני צריכה לנסוע האם אני חסידה גדולה?" אז הוא ענה לה "כדאי לנסוע הרי בעלך נסע ובנייך נסעו". אבל היא המשיכה לטעון, למה אני צריכה לנסוע ולקחת מזמנו של הרבי, כשאני צריכה לבקש ברכה אפשר לצלצל למזכירות או לכתוב מכתב ולקבל תשובה. למה צריכים לנסוע?

לאחר זמן חזר ר' אפרים וואלף ואמר לה שהיא צריכה לנסוע לכ"ק אדמו"ר ושהוא יסייע להכין את הדרך ואת הויזה וכל מה שיצטרכו. ולא רצתה... אבל הוא המשיך ללחוץ וסוף סוף הסכימה, (כנראה קיבל הוראה לכך ממזכירות או משהו כזה). לפועל כשאמי הגיעה אני כבר לא הייתי שם כי הזמן של הקבוצה כבר הסתיים. אבל ר' אהרן בייטש ע"ה סייע לה ועזר לה בכל המצטרך.

לאחר מכן שמעתי מאמי שכשנכנסה ליחידות בכתה הרבה בגלל כל השנים הקשות, הסבל העצום בשנות המלחמה, המסירות נפש בפועל על יהדות והחיים הקשים ברוסיה. והרבי חייך ופניו האירו. ואמר לה שאין מה לבכות הרי יש לה ילדים טובים והכל טוב והכל בסדר ואין לה מה לדאוג, און דער רבי געגאסען און געגאסן ברכות, אבל היא המשיכה לבכות.

ושאל כ"ק אדמו"ר "איר קענט מיר דערציילן פארוואס וויינט איר?"

אז ענתה שאסרו את אביה ולא יודעים עד היום מה קרה איתו. ואמר כ"ק אדמו"ר: איך האב אים גיקענט, איר דארפט ניט זארגען ער איז יעצט אין גוטע הענט, ער זיצט און פארבריינגט ביים שווער. און וועגן דעם קענסט זיין רואיק און מ'דארף ניט זארגן, מ'דארף ניט זארגן! והיא עדיין לא פסקה לבכות.

ושאל כ"ק אדמו"ר, "וואס איז אייך שווער א פון הארצען?" אז היא ענתה שמפריע לה למה בחרו דוקא ביום כ"ד טבת בשביל היארצייט של אביה, הרי הוא היה תלמיד של אדנ"ע כך שלכאורה היה יותר מתאים ב' ניסן, והוא היה חסיד מסור בלב ונפש של אדמו"ר הריי"ץ ועסק בכל עניניו בכל כוחותיו, וממילא היה יותר מתאים יו"ד שבט, ולמה מיט-אמאל כ"ד טבת?

פני כ"ק אדמו"ר הרצינו, התרומם קצת, נשען באגרופיו על השולחן (אמי סיפרה לי שהיא פחדה כי אגרופיו השתנו מאדום ללבן ומלבן לאדום) ואמר "ווי אנדערש?! ער איז דאך געווען א איד וואס האט אויסגעפירט דעם אלטען רבינס כוונה!!! וסיפרה לי שאז הרגישה שהרבי רחץ את הלב שלה לגמרי, כל המרירות והרגשות הרעים שהיה לה במשך שנים נעלם כלא היה. הרבי האט פשוט אפגעוואשן די הארץ שהיא לא תדאג עוד.

משפחתו

ר' מנחם מענדל מסקאליק

ביתו הגדולה - מרת מאטאלע, נולדה בשנת תרס"ה ונהרגה בתאונת דרכים בשנת תש"ה בהשאירה ילדה בבת 12 שעקבותיה נעלמו.

הבת השניה - בלומה, נולדה בשנת תרע"א, אשת הרה"ח ר' שמעון ע"ה גלפרין. זכתה לאריכות ימים ונפטרה בשיבה טובה בשנת תשס"ט.

בנו - מנחם מענדל - נולד בתחילת שנת תרע"ז/ט'. בעקבות המצב, נאלץ הוא להחליף את זהותו ל"גירש נתנוביץ' לב" ויתכן שזוהי הסיבה ששמו אינו מוזכר בתיק החקירה בין שאר ילדיו של ר' יענקל. עם פרוץ מלחמת העולם השניה, גויס הוא לצבא האדום ולחם בחזית. לא פחות מארבע פעמים היה הוא בשבי הגרמנים, אך הוא היה מצליח להינצל בכל פעם. בשל צבעם הבהיר של שעריו ועיניו עלה בידו לטעון כי הוא טטארי. בפעם האחרונה שהיה בשבי הגרמני, החליט לנסות לברוח. הוא היה אז בסכנה מיידית בשל חיילים אנטישמיים מבין השבויים שהלשינו עליו לנאצים

כי הוא יהודי. חברים בשבי שידעו על זהותו היהודית והסכנה המיידית שבה הוא נתון, סייעו לו להימלט: תוך כדי עבודת פרך בכריית פחם, הם הסתירו וכיסו אותו באחד הקרונות הפתוחים שעמד לצאת לדרכו להולנד וכך הוא הגיע למחנה צבאי בריטי. בהמשך עבר המחנה לרשות הצבא הסובייטי, וכך מצא הוא את עצמו שוב תחת "חסותה" של רוסיה הקומוניסטית.

כפי שהיה "נהוג" אז, נחשדו השבויים הסובייטים בריגול ולא זכו לקבלת צלשי"ם על גבורתם במלחמה. מרביתם אף נעצרו ע"י המשטרה החשאית, הואשמו במשפט מהיר בסיוע לאויב

ונשלחו לסיביר. ר' מנחם מענדל הצליח לברוח לריגא. שם, במדינות הבלטיות, היה מעקב השלטונות פחות הדוק. לאחר מות סטאלין, כשהמצב הוקל במקצת, הוא שב למוסקבה, שם הוא התחתן הוא עם ביתו של הרה"ח ר' יעקב פנטלייב.

הוא התגורר בעיר מוסקבה, שם שמר תומ"צ בחשאי ועמד בקשר עם הרבי נשיא דורנו. הוא היה מלמד תורה בבית ליהודים שהחלו את דרכם ביהדות. הוא הוזזר ע"י הגורמים הידועים שיחדל מלהיות בקשר עם אנשים בנוגע להפצת יהדות, אך הוא המשיך בשלו. באייר תשל"ב נהרג בנסיבות מסתוריות ביותר כשמסמכיו הועלמו ונשלחו מאוחר יותר למשפחתו בדואר. ברור היה כי יד הקג"ב ברצח. הוא נקבר בכ"ג אייר, הי"ד. הוא הותיר את אשתו ציפא עלקא ושתי בנות.

בית יום כח חודש 16 שנת 5720

כבוד הנחלת צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
תל-אביב רח' הרב קוק 16. ת.ד. 4446

אבקש לציין את השמות והפרטים דלהלן ב"ספר החסידים" ליום המסוגל פ"ד טבת תשפ"ג

שם פרטי: אילן
שם משפחה: רס קיין
שם תאב: אלה
שם תאם: רבנית חיה יעקב
שם הלידה: קיין
שנת הלידה: 2421

באיות ישיבות למד:

משנת: פנינה
עד שנת: 2421
התנסקות: רחל
שם האשה: רחל
שם אביה: אקא זכאי
שם אמה: רחל
שמות בני-ביתו: רחל, יהונתן, צקני, סקני, אבה, גע

הכתובת: (רס) - תל"ג
התימה: רסקין 1111

בשלהי שנת תרע"ז נולדה לר' יענקל הבת "ריבה" שנפטרה ממחלה בגיל שלוש.

בב' ניסן תרפ"א נולדה לו בת רביעית - פריידא (בתיק החקירה נקראת היא "פאניע") - סבת אבי החתן. בשושן פורים תש"ה נישאה היא להרה"ח ר' שאול ע"ה רסקין בנו של החסיד ר' שלמה ע"ה רסקין. עם תום השואה, נמלטו כנתינים פולניים מרוסיה יחד עם אנ"ש לווינה, בהמשך דרכם שהו תקופה במחנה "שוועבישהאל", לאחר מכן עברו (דרך צרפת) לארץ הקודש. על פי הוראת וברכת אדמו"ר הריי"צ. היו מהמתיישבים הראשונים בכפר חב"ד, שם ביתם היה פתוח תמיד לעזרה וסיוע לכל המצטרך.

למעלה: פירוט בני משפחת רסקין לרישום ב"ספר החסידים" למטה: ר' שאול רסקין

מרת פריידא נפטרה בט"ז כסלו התש"ס בהותירה צאצאים רבים, חסידים ושלוחי כ"ק אדמו"ר
 נשיא דורנו.
 על מצבתה נכתב:

פ"נ

האשה החשובה טובת הלב
 מנשים באהל תבורך
 מרת פריידא רסקין ע"ה
 אשת הו"ח ר' שאול שיחי'
 נולדה ב' ניסן ה'תרפ"א בזוראזויץ
 נפטרה ט"ז כסלו ה'תש"ס
 אשה יראת ד' היא תתהלל
 כפה פרשה לעני
 וידיה שלחה לאביון
 לזולת תמיד עזרה
 וביתה פתוח לרוחה
 קבלה יסורים באהבה
 בת הרב הגאון החסיד
 המפורסם רב פעלים במס"נ
 התמים יעקב זכריה הלוי
 מאסקאליק זצוק"ל הי"ד
 רבה של זוראזויץ
 מגדולי חסידי ומקשרי
 כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע
 וכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע זי"ע
 ומזכירו ושד"ר
 מראשוני תלמידי ישיבת תומכי תמימים
 בליובאוויטש
 נהרג עקה"ש בחורף שנת ה'תרח"ץ
 לא נודע מקום קבורתו
 ת נ צ ב " ה

לזכות

החתן הת' מנחם מענדל והכלה מרת חוה שיחיו ניימרק
לרגל נישואיהם בשעשומ"צ
ביום ראשון, ט"ז מר-חשון
ה'תשפ"ה

נדפס ע"י ולזכות הוריהם

הרה"ח ר' יעקב זכריה וזוגתו מרת רחל שיחיו
ניימרק
הרה"ח ר' חיים שאול וזוגתו מרת רחל שיחיו
ברוק

לזכות זקניהם

הרה"ח ר' יוסף יצחק ומרת דבניה שיחיו ניימרק
הרה"ח ר' יצחק יעקב ואסתר שיחיו רוזנשיין
הרה"ח ר' יהושע ומרת אלטע נחמה גיטל שיחיו יוזביץ'
הרה"ח ר' משה אהרון ומרת רוזא רוסיא שיחיו פטרבורסקי
מרת יוכבד שתחי' ברוק אשת הרה"ח אברהם אבא ע"ה

להערות והארות:
rizamaskalik@gmail.com